

VAASAN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Viestintätieteiden laitos

Petra Fager

Nuoriso, tv, valistus ja viihde

Tarkastelussa nuortenohjelmien sisältö ja journalistiset keinot

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2008

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoite	6
1.2 Aineisto	7
1.3 Menetelmä	9
2 NÄKÖKULMIA NUORISOON	11
2.1 Sukupolvi nuoruuden mittarina	12
2.2 Nuoret suhteessa muihin	14
2.3 Nuoruuden rooli	15
2.4 Suomen nuori sukupolvi	16
2.5 Nuorisokulttuurista	17
3 NUORISO; MEDIA JA TV	21
3.1 Nuorison näyttäytyminen TV:ssä	21
3.2 Television katsomisen motiivit	23
3.2.1 Nuoret haluavat viihtyä	24
3.2.2 Tieto on valttia	26
4 MONENLAISTA JOURNALISMIA	30
4.1 Ongelmallinen jako viihteelliseen ja informatiiviseen journalismiin	31
4.2 Toimittajan rooli	34
4.3 Vaihtoehtona informaatio, tarinankerronta ja attraktio	36
5. VALISTUSTA JA VAUHDIKKAITA TILANTEITA	42
5.1 Ohjelmien sisältö	42
5.2 Nuortenohjelmien moodit	45
5.2.1 Buusteri	46
5.2.2 Superfarmi	49
5.2.3 Uutismixi	54
5.2.4 Musiikki-tv	56
5.2.5 StationT	59

6. PÄÄTÄNTÖ	62
LÄHTEET	66
TAULUKOT	
Taulukko 1. Mats Ekströmin moodijaottelu	37
Taulukko 2. Nuortenohjelmien sisältö jaoteltuna aihealueisiin	43

VAASAN YLIOPISTO**Humanisinen tiedekunta**

Laitos:	Viestintätieteiden laitos
Tekijä:	Petra Fager
Pro gradu –tutkielma:	Nuoriso, tv, valistus ja viihde Tarkastelussa nuortenohjelmien sisältö ja journalistiset keinot
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Mediatutkimus
Valmistumisvuosi:	2008
Työn ohjaaja:	Tarmo Malmberg

TIIVISTELMÄ:

Nykynuori elää monipuolisen tarjonnan mediayhteiskunnassa. Televisiokanavat ovat mukana välineiden välisessä kilpailussa nuoresta yleisöstä tarjoamalla osan ohjelmistaan nuorille. Tässä tutkimuksessa selvitetään, millainen kohderyhmä näillä ohjelmilla on ja millaisin keinoin heitä houkuttaa ohjelmien yleisöksi.

Tutkimuksen teoriaosassa tutustutaan nuoriin kohderyhmänä ja television yleisönä sekä pohditaan journalismin ja viihteen välistä suhdetta. Nuorison tarkastelussa keskitytään sukupolvinäkökulmaan, nuorison rooliin ja nuorisokulttuuriin. Nuorten ja television suhdetta käsitellessä paneudutaan television nuorisokuvaan ja nuorten televisionkatsomisen motiiveihin. Televisiojournalismin osalta pohditaan viihteellisen ja vakavan ohjelman polarisoidun jaon ongelmia ja tuodaan vaihtoehdoksi journalismin keinojen, moodien kolmijako informaatioon, tarinankerrontaan ja attraktioon.

Tutkimuksen empiirisessä osassa analysoidaan viikoilla 5-7/2007 esitetyt nuortenohjelmat valtakunnallisilla, analogisilla tv-kanavilla. Analyysin välineenä käytetään teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Menetelmässä aineistosta rajataan teorian soveltamisen kannalta oleelliset asiat tarkastelua varten. Tässä tutkimuksessa aineiston rajaamiseksi käytetään Ekströmin luomaa mallia journalismin moodeista. Ohjelmien aiheisällöt jaetaan vastaavalla periaatteella Helsingin sanomien aihejaon mukaisesti.

Aineistossa tarkastellut ohjelmat osoittavat, etteivät nuortenohjelmien tekijät ole valmiita suuriin riskeihin ohjelmien toteutuksessa. Ohjelmien aihealueet liikkuvat harrastusten, ihmissuhteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien piirissä, eli niissä asioissa, jotka kiinnostavat ja askarruttavat nuoria. Aiheiden käsittelyssä luotetaan informatiiviseen journalismiin, vaikka aiheiden valinnassa ja erikoistehosteina käytetäänkin paljon attraktion moodin mukaisia huomionherättäjiä.

Avainsanat: nuoriso, nuortenohjelmat, tv:n katsomisen motiivit, journalismin moodit

1 JOHDANTO

1800-luvulla kirjailija Loisa May Alcott antoi aikansa nuorisolle seuraavan elämän-ohjeen teoksessaan Pikku naisia:

“Have regular hours for work and play; make each day both useful and pleasant, and prove that you understand the worth of time by employing it well. Then youth will be delightful, old age will bring few regrets, and life will become a beautiful success”

Nykynuorison kuulee olevan milloin laiskaa ja turmeltunutta, milloin haluavan kaiken nyt ja heti. Jos itsestä ja hedonistista nuorisokuvaa on uskominen, kaikuvat Alcottin viisaat sanat tänä päivänä tyhjille korville.

Television maailmassa nuoret suosivat viihdettä ja televisio on rentoutumisen väline. Kuitenkin tämän *miellyttävän* ohessa nuoret saavat myös annoksen *hyödyllistä*. Hyödyllistä, tietoa, on tarjolla nuorille miellyttävän sisällön sivutuotteena, esimerkiksi tv-sarjoissa. Myös television nuortenohjelmat hyödyntävät mahdollisuutta sekoittaa viihteellisiä ja informatiivisia aineksia. Tämä työ käsittelee suomalaisia nuortenohjelmia ja niiden keinoja tavoittaa katsojat ja tasapainoilla erityylisten sisältöjen välillä.

Samalla televisio-ohjelmalla voi olla useampia käyttötarkoituksia ja se saattaa sisältää monenlaisia elementtejä. Aikojen kuluessa on tehty niin informatiivista viihdettä, ajankohtaista viihdettä kuin viihteellistä ajankohtaisjournalismiakin. Kaikissa näissä on yhdistetty viihdettä ja vakavaa ja ohjelmien tarkoituksena on viihteellisyydestään huolimatta antaa katsojille ajattelemisen aihetta. (Valaskivi 2002:18.) Siksi paljon käytetystä asiaohjelmien ja viihteen mustavalkoisesta kahtiajaosta on syytä luopua ja nähdä ohjelmien vivahteet. Asiaohjelma ei välttämättä tarkoita vakavuutta ja tylsyyttä, eikä viihde passiivista tuijotusta. Tässä työssä tarkastelen näitä vivahteita nuortenohjelmien toteutuksessa.

Nuortenohjelmat syntyivät 1980-luvulle tultaessa, kun ensimmäinen koko elämänsä television parissa kasvanut sukupolvi kasvoi nuoreen ikään. 1970-luvun lastenohjelmapiinotisuus vaihtui pop- ja rock-ohjelmiin, sekä muihin nuortenohjelmiin. 1980-luvun loppupuolella tarjonta monipuolistui ja runsastui entisestään satelliitti- ja kaapelikanavien sekä mainostelevisioon mukana. Myös ohjelmien tekijät olivat entistä nuorempia. (Valaskivi 2002:10.) Nuortenohjelmat

käsittelevät tänä päivänä samoja aiheita, kuin syntyäikoinaan. Pääpaino on nuoria koskettavissa ja kiinnostavissa aiheissa. 1980-luvulta tähän päivään televisio on säilyttänyt vahvan asemansa, mutta sen rinnalle on tullut uusia viestintävälineitä ja uusia ajanviettotapoja. Tarjonnallaan televisio ja nuortenohjelmat kilpailevat entistä laajempaa muuta tarjontaa vastaan, eikä mikä tahansa kelpaa kriittiselle yleisölle. Siksi onkin kiinnostavaa tarkastella, mitkä ovat televisiokanavien ja nuortenohjelmien tekijöiden aseet tässä taistelussa.

1.1 Tavoite

Tämän tutkielman tavoite on selvittää millaisin keinoin television journalistiset nuortenohjelmat houkuttelevat katsojia vastaanottimien ääreen. Erittelen televisio-ohjelmien luonnetta niiden aiheiden ja käytettyjen keinojen muodostaman kokonaisuuden kautta. Pohjaksi ohjelmien tarkastelulle luon katsauksen nuorisoon, nuorison luonteeseen ja mediasuhteeseen tämän päivän yhteiskunnassa.

Nuoria ja nuorten mediakäyttöä käsittelevät tutkimukset ovat usein painottuneet moraalisten kysymysten ja median vaikutuksen pohdintaan. Erityisen huolissaan ollaan oltu poikien rikollisuudesta ja päihteidenkäytöstä sekä tyttöjen seksuaalisesta moraalista. (Pantti 2002:16.) Koska nuorien katsojien pelätään seuraavan mediasta saamiaan malleja ja toteuttavan esimerkkejä omassa elämässään, on kiinnostavaa tarkastella, millaisia ohjelmia nuorille tarjotaan suuntaa näyttämään ja millaisia ohjelmia heille tehdään katsottaviksi sarjojen, elokuvien ja tosi-tv:n rinnalle.

Tässä tutkimuksen aineistona tarkastelen journalistisia nuortenohjelmia. Journalistisuudella tarkoitan sitä, että ohjelma käsittelee ajankohtaisia, tosiasiapohjaisia aiheita, jotka ovat yhteisöllisesti merkittäviä. Faktoihin perustumista pidetään usein journalismin tärkeänä kriteerinä. Faktoihin pohjaavan ja fiktiivisen sanoman välinen raja on liukuva ja vaikea määrittää (Hemánus 1990:14.) Nuortenohjelmat ovat koko elinkaarensa ajan yhdistäneet faktaa ja fiktiota, koska sitä on pidetty hyvänä välineenä levittää tietoa ja valistaa katsojia. (Valaskivi 2002:19.)

Nuoria ja nuorisokulttuuria käsittelevistä ohjelmista dokumentit painottuvat nuoruuden ongelmien ja ongelmallisuuden käsittelyyn, kun taas viihteessä, kuten tv-sarjoissa, kerrotaan nuoruudesta hauskanpitona (Pantti 2002:16). Viihde kiinnostaa nuoria

asiaohjelmia enemmän (Luukka, Hujanen, Lokka, Modinos, Pietikäinen & Suoninen 2002: 51). Viihdeorientoitumisen vuoksi oletan, etteivät nuortenohjelmat houkuttele nuoria ainoastaan kiinnostavilla aiheilla, vaan oleellisiksi nousevat näiden aiheiden käsittelytavat.

Ajankohtaisuus journalististen ohjelmien yhteydessä tarkoittaa päivän tapahtumien ohella myös yleisölle tänä päivänä merkityksellisiä aiheita. Journalistista ohjelmaa tehtäessä yleisö on pidettävä mielessä, sillä toimittajan tulee tehdä ohjelmaa jollekulle, ei kenelle tahansa. (Luostarinen, 2002.) Yleisö, tässä tutkimuksessa nuoret, otetaan huomioon tekemällä toimituksellista työtä. Hemanuksen (1986) journalismin tulkinta antaa keinot yleisön huomioon ottamiselle. Hänen mukaansa journalismi vaatii suunnittelua, valintoja, hankintaa ja muotoilua kohti ajankohtaisia, faktapohjaisia sanomia. Näiden vaiheiden onnistuminen johtaa myös kohdeyleisön kiinnostuksen saamiseen. Tässä työssä tutkin, mihin valintoihin ohjelman tekijät ovat päätyneet miettiessään nuoriin vetoavan ohjelman piirteitä.

Koska kohderyhmän tunteminen on edellytyksenä sille kohdistuvan journalismin onnistumiselle, nousee aineiston käsittelyn kannalta oleelliseksi kysymykseksi nuoruuden ja nuorison käsitteet. Nuoruus on käsitteenä abstrakti, mikä vaikeuttaa ohjelmien kohderyhmän määrittämistä ja tiettyjen ohjelmien niputtamista nuortenohjelmiksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nuorille, nuoruudelle ja nuorisokulttuurille tutkimuksissa annettuja piirteitä ja luodaan siten kuva ohjelmien kohderyhmästä.

1.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona ovat tallennetut, viikoilla 5-7/2007 lähetetyt journalistiset nuortenohjelmat valtakunnallisilla, analogisilla tv-kanavilla. Tutkimuksessa käsitellään ainoastaan analogisten kanavien ohjelmia siksi, että ne olivat tallennusajankohtana kaikkien katsojien katsottavissa ilman lisälaitteita tai maksullisia palveluita. Nuortenohjelmoina tässä tutkimuksessa pidän niitä ohjelmia, jotka lähettäjä eli televisiokanava ohjelmatiedoissaan määrittelee nuortenohjelmiksi. Tutkimusaineistoni ei sisällä fiktiivisiä sarjoja, animaatiota, eikä tietovisailuja, sillä niiden sisältö ei ole journalistista. Jatkossa käytän termiä nuortenohjelma tarkoittaen journalistisia nuortenohjelmia.

Yleisradion kanavilla nuortenohjelmat lähetetään TV2:n verkossa. Tässä tutkimuksessa YLE:n ohjelmista tarkasteluun nousevat Superfarmi, Musiikki-tv, Uutismixi ja StationT. Näistä kahdesta viimeisestä yhdet jaksot, Superfarmista kaksitoista ja Musiikki-tv:stä kolmetoista jaksoa. Viikoilla 5-7 osa ohjelmista oli peruttu hiihdon maailmanmestaruuskilpailujen vuoksi, minkä takia normaalisti kerran viikossa esitettävästä Uutismixistä on mukana tarkastelussa vain yksi jakso. StationT puolestaan lähetettiin poikkeuksellisesti digitaalisen FST5-kanavan lisäksi myös analogisesti TV2:ssa, minkä vuoksi se otettiin mukaan tarkasteluun.

Superfarmi lähetetään maanantaista perjantaihin iltapäivisin neljältä. Puoli tuntia kestävä ohjelman aikana haetaan nuorten ja katsojien mielipiteitä päivän aiheeseen, kuten askarteluun tai muotiin. Aihetta käsittelevät myös haastateltavana olevat vieraat, jotka ovat usein viihdetaitelijoita. Ohjelma sisältää vaihtelevasti myös vakavampia aiheita, kuten yhteiskunnallisia asioita. Joskus ohjelmassa on välikevennyksenä erilaisia sketsejä ja näyteltyjä ”tietoiskuja”, jotka liittyvät päivän aiheeseen. (Yleisradio 2007a.)

Musiikki-tv on myöhäisillan musiikkiohjelma, jonka sisältö vaihtelee päivittäin. Ohjelma lähetetään useimpina arki-iltoina ja silloin tällöin viikonloppuisin ja lähetyssajakohhta vaihtelee. Useimmiten ohjelma tulee puolen yön aikaan. Ohjelman otsikon alla esitetään myös konserttitaltiointeja etenkin viikonloppuisin. Ohjelmassa näytetään musiikkivideoita ja puhutaan musiikista. Studioissa vierailee artisteja, jotka ovat ajankohtaisia esimerkiksi uuden levyn julkistamisen vuoksi. Kerran viikossa ohjelmassa käydään läpi Suomen virallinen lista, eli myydyimmät äänilevyt. (Yleisradio 2007b.)

Uutismixi (Yleisradio 2007c) on nuorten uutislähetys, jossa käsitellään ajankohtaisia asioita kotimaasta ja maailmalta. Ohjelma koostuu uutissähkeistä ja pidemmistä, taustoittavista ja selittävästä raporteista niin kotimaasta kuin ulkomailtakin. Vaikka uutisankkurina onkin aikuinen toimittaja, ohjelma tehdään nuorten näkökulmasta, ja aiheita pyritään käsittelemään mahdollisimman selkokielisesti. Uutismixiä lähetetään kerran viikossa, mutta sama jakso saatetaan lähettää uusintana aamupäivällä. (Yleisradio 2007c.)

StationT (Yleisradio 2007d) on FST:n ruotsinkielinen nuortenohjelma. Sen aiheet ovat Superfarmin tapaan laidasta laitaan, ihmisoikeuksista partiolaisten retkiruokaan ja urheiluun. Ohjelmassa tehdään juttuja studion ulkopuolella, mutta studiossa tehtävät

haastattelut sekä kilpailut ja muut elämykselliset osiot muodostavat ohjelman rungon. Uusi jakso tulee kerran viikossa torstaisin, mutta samasta jaksosta on kaksi uusintaa joka perjantai digitaalisella FST5-kanavalla. Kolmen viikon tarkkailujaksoon osui yksi Station T -ohjelma analogisella TV2-kanavalla.

Kaupallisista televisiokanavista MTV3 ei lähettänyt viikoilla 5-7 nuorille suunnattua journalistista ohjelmaa. Nelosen nuortenohjelma Buusteri tulee joka arkipäivä samaan aikaan kuin Farmi TV2:n puolelta. Buusteria tehdään viikko kerrallaan jostain suomalaisesta koulusta. Suurin osa kouluista on vuosiluokkia 7-9, mutta tuotannossa on ollut mukana myös muutamia alakouluja ja lukioita. Koulujen oppilaat osallistuvat ohjelman tekoon mm. haastatteleamalla vieraana olevia viihdemaaailman henkilöitä. Ohjelman sisällä on osioita, kornereita: leffa-, trendi-, kokki-, musa-, karva-, terveystanssi- ja sporttikorneri. Kornerit käsittelevät otsikoiden alla vaihtelevia, ajankohtaisia tai katsojien toivomia teemoja. (Nelonen 2007.)

1.3 Menetelmä

Lähestyn aineistoani teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla. Se on analyysimallina perinteinen ja nojaa johonkin tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatukseen. Menetelmässä aineisto analysoidaan aikaisemman viitekehyksen, kuten teorian tai käsitejärjestelmän kautta. Teoria toimii siis runkona, jonka perusteella aineistosta voidaan poimia ne asiat, jotka ovat oleellisia tutkimukselle. Rungon avulla aineisto jaetaan osiin, minkä jälkeen voidaan kvantitatiivisesti päätellä eri osien suhdetta toisiinsa mutta myös kuvailla sisältöä kvalitatiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002:99-117.)

Teorialähtöisen sisällönanalyysin ajatuksena on, että tutkimuksen teoreettisessa osassa on annettu raamit sille, mitä aineistosta tarkastellaan. Samalla aineistosta erottuvat ne piirteet, joihin analyysissä keskitytään ja muut piirteet jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Analyysini teorianrunkona ja tarkastelun rajaajana toimivat Ekströmin (2000) moodit. Jaottelen ohjelmien sisällön informaation, tarinankerronnan ja attraktion piirteisiin ottaen huomioon niin viestinnän tavoitteen, yleisön tarpeen kuin journalistin, yleisön ja haastateltavien roolitkin. Sisällönanalyysin avulla tarkastelen näiden eri moodien välistä suhdetta ja eri moodien esiintymistä nuortenohjelmissa.

Ekströmin (2000) moodijaottelu ei yksin riitä antamaan kattavaa kuvaa ohjelmista. Jotta lukija saisi ohjelmista riittävän kokonaiskuvan, on syytä eritellä ja kuvailla ohjelmien keinojen lisäksi hiukan myös niiden sisältöä. Tätä tarkoitusta palvelemaan käytetään toista jaottelua, jonka pohjana on Helsingin sanomien journalististen juttujen jako erilaisten otsikoiden alle. Nämä erittelyn kolmetoista luokkaa ovat kotimaa, ulkomaat, talous, urheilu, kulttuuri, mielipide, elämä & terveys, tiede & luonto, hinta & laatu, ruoka & juoma, koti & tyyli, työelämä ja eläimet. Näiden luokkien kautta nähdään ohjelmien sisällöllinen painopiste. Ohjelman aiheet ja käytetyt moodit linkittyvät toisiinsa ja näyttävät, miten eri tavoin samaan aihepiiriin kuuluvia juttuja voidaan esittää.

2 NÄKÖKULMIA NUORISOON

Televisiokanavat määrittelevät osan ohjelmistostaan nuortenohjelmiksi. Jotta nuoriso voi olla kohderyhmänä, täytyy tietää, mitä nuoriso ja nuoruus tarkoittavat. Nuoruutta ja nuoruuden olemusta on pohdittu ja tutkittu pitkään. Vaikka käsitykset ovatkin aikojen saatossa muokkautuneet, keskittyy nuorisotutkimus edelleen samojen kysymysten pohtimiseen kuin sata vuotta sitten. Keskeistä on selittää ja ymmärtää nuorison toimintaa ja käyttäytymistä. Selitykset kautta aikojen ovat lähteneet nuoruuden biologisista ja fysiologisista muutoksista, mutta myös sosiaalisten ja kulttuuristen prosessien kautta. (Puuronen 1997:8.)

Nuoruuden määrittäminen iän kautta on ongelmallista. Yhteydestä ja tieteenalasta riippuen nuorina voidaan pitää esimerkiksi 18-27 -vuotiaita (Heikkinen, 1999) tai 13-15 -vuotiaita (Välimaa, 1999). Biologisen iän mukaan jaotelluissa virallisissa tilastoissa nuoria ovat yleensä alle 25-vuotiaat, vaikka täysi-ikäisyys ja siten yhteiskunnallinen aikuisuus alkavat jo 18-vuotiaana (Ruuhonen 2001: 49). Biologinen nuoruus on aikuiseksi kasvamista, fyysistä kehitystä, jonka olennaisena osana on hormonaaliset muutokset ja sukukypsyys saavuttaminen. Monissa kielissä aikuisuutta tarkoittava sana tarkoittaa täysikasvuista, kuten ruotsin *vuxen* tai englannin *grown-up*. Kun kasvaminen päättyy, nuoruus vaihtuu aikuisuuteen. (Mitterauer 1988.) Kasvu ja kypsyminen ajoittuvat kaikilla eri aikaan ja fyysiset muutokset jatkuvat myös aikuisiällä. Siksi nuoruuden ja aikuisuuden, samoin kuin lapsuuden ja nuoruuden, välisen rajan vetäminen esimerkiksi iän perustella on mahdotonta.

Monissa kulttuureissa ja yhteisöissä aikuistumiseen liittyy aikuistumisrituaaleja. Nykyaikaisessa länsimaisessa kulttuurissa tällaisten siirtymäriittien merkitys on kuitenkin vähentynyt, ja ikäkausien rajat hämärtyneet entisestään. Yhden riitin, esimerkiksi rippikoulun ja konfirmaation, sijaan rajapyykkejä on useita. Erityisesti ylioppilaaksi tulemista ja ajokortin saamista pidetään aikuisuuden merkkeinä. (Mikkola 2002:20.) Monen aikuistumisen rajapyykin olemassaolo kielii siitä, että aikuistuminen tapahtuu vaiheittain, eikä aikuistumista voida liittää yhteen yksittäiseen tai välttämättä edes useampaan määriteltyyn tapahtumaan. Rippikoulu on edelleen jonkinlainen vedenjakaja, jonka jälkeen nuori kiinnittyy vähitellen perheen lisäksi myös yhteiskuntaan omana itsenään (Harinen 2000: 123).

Nuoruutta on hedelmällisempää tarkastella elämänvaiheena. Biologisen siirtymävaiheen tapaan nuoruus nähdään sosiologiassa aikana, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliseen jatkumoon. Nuoruuden aikana vastuun ja vapauden määrä kasvaa kohti aikuisuutta lähtien lapsuuden minimistä kohti aikuisuuden täyttä vapautta päättää omista asioistaan sekä vastuun ottamista näistä päätöksistä (Suoninen, 1999). Iän merkitys on rajallinen ilman sosiaalista kontekstia (Harinen 2000:14). Yläkouluikäinen ja kolmeakymmentä lähestyvä ovat saman nuoruuden kehityskulun eri päissä. Tätä joukkoa yhdistää, toisia tiiviisti ja toisia väljemmin, kuuluminen samaan sukupolveen. Tällöin iän merkitys vähenee muiden yhdistävien tekijöiden astuessa kuvaan.

2.1 Sukupolvi nuoruuden mittarina

Alkuaan sukupolvella on tarkoitettu aikaa, jona pojat kasvavat isiksi. Täten yhdessä vuosisadassa on elänyt kolme eri sukupolvea, joilla on erilainen kokemuspohja. Myöhemmin sukupolven käsite on laajentunut ja muokkautunut eri tieteenalojen mukaan perheen ja sukulaisuuden, elämänsäkulun vaiheiden sekä sosiaalisiksi sukupolviksi. Sanan 'sukupolvi' tausta on kreikkankielen sanassa 'genos', tulla olemassa olevaksi. 'Genos' merkitsee samanlaisuutta johonkin ryhmään ja samalla erottumista muista vastaavista ryhmistä. (Mikkola 2002: 24.)

Jokainen sukupolvi on kytköksissä muihinkin sukupolviin, sillä mikään ei synny tyhjästä. Nykyinen nuori sukupolvi on edellisen sukupolven tuotos ja seuraavan sukupolven tuottaja (Nyyssölä 1998). Sukupolvia erottaa se, että jokainen sukupolvi kohtaa olemassa olevan kulttuuriperinteen tuoreena ja luo siihen oman suhteensa ja jatkaa sitä. Uuden sukupolven kulttuurikontakti on potentiaalisesti radikaali, vaikkakaan uusi sukupolvi ei automaattisesti tarkoita merkittävää edistyksellisyyttä edelliseen sukupolveen nähden. (Puuronen 1997: 78-79.) Uusi sukupolvi ikään kuin luo oman maailmansa tässä hetkessä ja luo sitä kautta suhteen menneeseen. Sitä kautta musiikki, pukeutuminen ja muu kulttuuri uusiutuvat, vaikka käytössä olisivatkin vanhat elementit. Saman virtauksen jo kerran eläneet tuntevat sen käytetyksi, vaikka uudelle sukupolvelle se on tuoretta.

Vasta yhteiset kokemukset yhdistävät sukupolven, eivätkä samaan aikaan eri paikassa, kuten eri maassa, eläneet ihmiset välttämättä kuulu samaan sukupolveen. (Puuronen 1997: 79.) Kuuluisia suomalaisia sukupolvia ovat vuoden 1968 sukupolvi Vanhan

valtauksineen sekä vuoden 1979 sukupolvi, joka valtasi Koirjärven. Sukupolvi yhdistää tietyssä aikana tiettyä elämänvaihetta eläneitä ihmisiä ja tiettyyn sukupolveen kuulumisella voi perustella tekemisiään, tekemättä jättämisiään sekä ajatteluaan. (Mikkola 2002: 8.) Tapahtumat, jotka sukupolvea yhdistävät, eivät välttämättä ole niin suuria ja tunnettuja, kuin edellä mainitut.

Yhteiskunnan entistä nopeampi kulttuurinen, sosiaalinen ja teknologinen muutos ovat johtaneet siihen, että sukupolvia perustavien aatemaailmojenkin on synnyttävä nopeasti. Nopean muutoksen on myös nähty synnyttävän entistä leveämpää kuilua sukupolvien välille, kun vanhemmat elävät nuortensa kanssa eri ajoissa. (Puuronen 1997: 83-85.) Tänä päivänä eräs sukupolvia erottava muutos on tietoteknologia, jonka parissa tämän päivän nuoret ovat kasvaneet. Heille uusi tekniikka, internet ja niiden tuomat mahdollisuudet ovat arkipäivää, kun se voi heidän vanhemmilleen olla vaikeakäyttöistä eikä yhtä lailla välttämätöntä, kuin nuorelle sukupolvelle. Aikuista voi pitää tämän ajan siirtolaisena, jonka on sopeuduttava jatkuvaan muutokseen, kun taas nyky-yhteiskuntaan syntynyt nuori on kuin kotonaan (Puuronen 1997: 85).

Peruskoulu kaikille samankaltaiset arkielämän puitteet tarjoavana laitoksena muokkaa suomalaisnuorten elämää aina yläluokkiin saakka, varsinkin verrattuna maihin, joissa on paljon yksityiskouluja. Suomessa vasta ammattikoulutukseen tai lukioon siirryttäessä tapahtuu suurempi muutos ja eriytyminen ikäluokan kesken. (Hoikkala 1993: 19-20.) Vaikka kotiolut ja muu sosiaalinen tausta vaikuttavat, antavat yhteiset, koulussa koetut vuodet nuorille yhtenevän pohjan, tiedot ja taidot kohdata asioita. Samaan sukupolveen kuulumisen ei tarkoita sitä, että nuoret olisivat samanlaisia, tai kiinnostuneita samoista asioista. Jo kouluajana harrastukset ja koulun ulkopuolinen elämä muokkaavat nuorta. Nuorella voi yksilönä olla ajattelumalleja, arvostuksia ja toimintatapoja, jotka eivät istu sukupolven kuvaan. Toisaalta asuinpaikkojen välille syntyy eroavaisuuksia. Näistä eriaikaisuuksista ja eripaikkaisuuksista voi muodostua erilaisia sukupolvityylejä ja -yksiköitä. (Puuronen 1997: 86-87.) Media tasoittaa ajan ja paikan tuomia eroavaisuuksia lisäämällä valinnanmahdollisuuksia yli oman elinympäristön. Saman sukupolven sisään mahtuu erilaisia ihmisiä ja ryhmiä, mutta aika antaa sukupolvelleen puitteet, joiden mukaan se kehittyy. Yksilö ei voi välttyä sukupolvensa vaikutteilta, sillä tässäkin asiassa ihminen ei ole saari.

2.2 Nuoret suhteessa muihin

Tutkiessaan 14-vuotiaita nuoria Vesa Puuronen (1995:116) pani merkille, että suhde parhaaseen kaveriin on etenkin tytöille tärkeä, ehkä jopa tärkein ihmissuhde. Nuoruusvuosien yhtenä tärkeimmistä ihmissuhteista sillä on merkitystä aikuiseksi kasvamisessa ja sosiaalisten suhteiden kehityksessä. Tutkimuksessaan Puuronen huomasi parhaiden kaverusten täydentävän toisiaan ja puhuvan ikään kuin ”yhdellä äänellä”. Tämä korostaa vaikutelmaa siitä, että nuorille omanikäisten hyväksyntä ja samaistuminen kavereihin on tärkeää.

Kavereiden ohella vanhemmat sisarukset ovat nuorelle suunnannäyttäjiä, kun he irtaantuvat lapsuudesta kohti aikuisuutta. Sisarukset jakavat kotona yhteistä sosiaalista tilaa, mutta kuuluvat keskenään samaan sukupolveen erotuksena vanhemmistaan. (Harinen 2000:110.) Sisarukset ovat tavallaan vanhempiin liitettävän kodin ja lapsen roolin ja ulkomaailman ja itsenäisen nuoren roolin välissä. Heidän avullaan ja kanssaan nuori voi olla kahden erilaisen roolin välissä ja rakentaa identiteettiään unohtamatta vanhaa.

Vanhemmat tunnustavat nuortensa kuuluvan nuorten sukupolveen, johon liittyy omat tietonsa ja salaisuutensa. Kasvavalle nuorelle nähdään tarpeelliseksi antaa tilaa oppia oman sukupolvensa kanavat ja verkostot, jotka opettavat toimimaan yhteiskunnassa. Nuorelle annetaan henkilökohtainen vapauden piiri, jonka puitteissa hän voi kehittää persoonaansa ja yksilöllisyyttään. (Harinen 2000:124-125.) Sukupolvien välistä yhteistyötä, tasavertaisuutta ja vuorovaikutusta korostetaan auktoriteettisuhteiden sijaan (Jokinen 1996: 23). Tällainen hyväksyvän ymmärryksen tila sukupolvien välillä kuulostaa ideaalilta. Vanhemmat, jotka eivät painosta nuoriaan omilla käsityksillään ovat kenties itse taistelleet vapautensa puolesta omia vanhempiaan vastaan, ja siksi ymmärtävät nyt nuorten tilan tarpeen. Vaihtoehtoisesti tällaisilla vanhemmilla voi olla ihannoiva kuva nuoruudesta ja sen radikaaliudesta sekä nuoren kyvystä tehdä hyviä päätöksiä. Voisivatko radikaalia nuoruutta eläneet vanhemmat liioitella ymmärrystään nuoria kohtaan huomaamatta, että samalla tarjoavat nuorille oman edellisen sukupolvensa kapinaa ja irrottautumista? Nuorten on myös nähty karttavan ajatusta, että heidän tulee olla kapinallisia ja epäkonventionaalisia vain ikänsä perusteella. Vain nuoreen sukupolveen tai tiettyyn ryhmään kuulumisen oletus ei riitä sanelemaan nuorten käyttäytymistä suuntaan tai toiseen. (Suurpää & Aaltojärvi 1996: 10.) Oletus, että nuoruus olisi ongelmallinen ja nuoret kapinallisia, on johdattelua ja leimaavaa, sillä

nuoret ovat yhtä valmiita hyväksymään tai haastamaan status quon, kuin mikä tahansa muu ryhmä (Miles 2000: 9).

2.3 Nuoruuden rooli

Lasse Siuralan (1991:197-201) mukaan aikuiset pitävät nuoria todellista kielteisempänä ryhmänä. Nuorten kehitys on mennyt alaspäin ja ns. nykynuoriso on paheellisempaa kuin aikaisemmat sukupolvet samassa iässä. Hänenkin tutkimuksensa tukee nuorille annettuja kolmea lähestymistapaa. Nuoret voivat olla kurittomia, hyviä tapoja ja normeja rikkomaan pyrkiviä kapinallisia. Toisaalta nuoret ovat yhteiskunnan hylkäämä, huono-osainen väestönosa, joka on ikään kuin uhrin asemassa. Loppujen lopuksi nuorissa kuitenkin nähdään tulevaisuus, sillä nuoret tarjoavat tervetullutta kritiikkiä yhteiskuntaa kohtaan, minkä vuoksi heitä olisi rohkaistava toimimaan.

Klaus Weckroth (1996:383-391) pitää nuorta normiobjektina, kenttänä, jolla taistellaan hyvästä ja pahasta, vapaudesta ja välttämättömyydestä sekä vastuusta ja vastuuttomuudesta. Nuoruus ei olekaan koskaan arvovapaata, sillä siihen liittyy paljon oletuksia, vaatimuksia ja puolueellisuuksia. Weckroth pitää nuoruutta eräänlaisena aatteena, johon nojautumalla voi hyvässä ja pahassa saada käyttöönsä nuoruuteen liitettävät sosiaaliset oikeudet. Samalla henkilön nuoreksi leimaaminen kertoo puhujan hyväksymisestä tai paheksumisesta, tuomitsemisesta tai arvostamisesta tilanteesta riippuen. Nuoruuden varjolla on mahdollisuus tehdä asioita, joita ei muuten hyväksyttäisi, minkä jälkeen voi nostaa esiin oman nuoruutensa ja vedota siihen tehdäkseen tekonsa hyväksyttäviksi. Nuoruus on siis toisaalta mahdollisuus mutta toisaalta taakka. Nuoreksi leimattu ihminen ei voi olettaa tulevansa vakavasti otetuksi aikuisten maailmassa, mutta saa toisaalta anteeksi tiettyjä virheitä nuoruutensa, keskeneräisyytensä perusteella.

Nuorisotutkimuksen yhtenä ongelmana on pidetty sitä, että se tutkii vain nuorisoa sivuuttaen sen, että tulkitsijana toimii mediajulkisuus ja aikuiset. (Hoikkala 1991: 185). Aikuiset näkevät nuoruuden usein välivaiheena ja episodina, jonka myrskyt vaativat kontrollia ja ohjausta. Nuorista ja heidän ongelmistaan, oli ongelma sitten todellinen tai aikuisen silmissä, pitää olla huolissaan vähintään moraalisisessa mielessä. Vaikkakin samanaikaisesti muisteltaisiin nostalgisesti omia kapinallisia ja radikaaleja nuoruusvuosia. (Harinen 2000: 18.)

Nuoret voivat tietoisesti ylläpitää erilaisia rooleja eri tilanteissa. Samalla monet nuoret ajattelevat aikuisien tavoin nuoruuden olevan välivaihe, jonka roolista kasvetaan ulos myöhemmin. Esimerkiksi pukeutuminen on yksi niistä nuoruuden tyylistä kertovista asioista, jonka myös nuoret itse katsovat muuttuvan aikuisena. (Ruohonen 2001: 53.) Alakulttuureihin ja nuoruuden elämäntapaan ei olla sitouduttu pitkällä tähtäimellä, vaan ne kertovat pikemminkin nuorten viiteryhmästä ja sen ihannoimista asioista. Pukeutuminen tai musiikkimaku ei välttämättä kerro nuoren ajatusmaailmasta tai ainakaan nuoren sitoutumisesta tiettyyn elämäntapaan.

Nuoret voivat kuulua samanaikaisesti useaan eri ryhmittymään, mutta monet ovat haluttomia lokeroimaan itseään, koska se koetaan rajoittavaksi, leimaavaksi ja mukautumista vaativaksi. Ryhmät nähdään enemmän kaveriporukoina, joilla ei ole yhtä yhteistä ryhmää sitovaa tekijää. Yhdistäväksi tekijäksi ei haluta nimetä aatetta tai ulkoisia tyylejä, vaikka luonnollisesti samankaltaiset mieltymykset ja ajatusmaailmat ajavat nuoria yhteen. Yksilön ja oman valinnanvapauden tärkeys tulee ennen viiteryhmiä, joiden välillä voi sukkuloida välillä rooliaankin vaihtaen. (Suurpää 1996: 59-61.)

2.4 Suomen nuori sukupolvi

Noin viidennes Suomen väestöstä oli 10-25-vuotiaita vuonna 2006 (Tilastokeskus 2007). Suurin osa nuorisosta asuu kaupungeissa ja taajamissa painottuen muun väestön tavoin kasvukeskusten lähetyville. Nuoria on vähiten Lapissa ja Itä-Suomessa, mutta myös syrjäseudulla ympäri maata. (Gissler, Orre & Puhakka 2004: 27.) Monet nuorison ongelmat tuntuvat kasautuvan syrjäseudulle. Harvaan asuttujen alueiden nuoret kärsivät muuta maata korkeammasta nuorisotyöttömyydestä sekä käyttävät päihteitä, erityisesti tupakkaa, runsaasti verrattuna muualla Suomessa asuviin nuoriin (Gissler ym. 2004: 47-56). Yksinäisyys sen sijaan ei niinkään vaivaa maaseudun nuoria. Syrjäseutuja suurempi ongelma se on erityisesti pääkaupunkiseudulla. (Sund 2004:67.) Maaseudulla nuorilla voi olla ympärillään suvun ja perheen tuki, kun taas kauas kotoa esimerkiksi opintojen vuoksi muuttava nuori voi jäädä yksin juurettomaan ympäristöön.

Maaseudun tyhjentyminen nuorista kaupunkiin suuntaavan muuttoliikkeen myötä vaikuttaa jatkuvan lähitulevaisuudessakin. Vaikka kotipaikkakuntaan oltaisiin

ympäristönä tyytyväisiä, se ei merkitse nuorille kovinkaan paljoa sen rinnalla, että kasvukeskuksissa nähdään olevan tarjolla suuremman määrän mahdollisuuksia epävarmassa elämäntilanteessa. Nuoret eivät halua jäädä kehityksen jalkoihin, kun ympäristöstä huokuu uskonpuutetta ja pessimismia oman alueen tulevaisuutta kohtaan. (Ollila 2004: 85-86.) Epäluottamus kohdistuu etenkin lama-aikana kasvaneiden silmissä yhteiskuntajärjestelmään, joka koetaan epäoikeudenmukaiseksi nuoria kohtaan, jotka joutuvat alisteiseen asemaan vailla vaikutusmahdollisuuksia omaan tilanteeseen (Harinen 2000: 104).

Vaikka vanhemmiten nuoret muuttaisivatkin mieltään sopivan asuinpaikan suhteen, kokevat maaseudulla asuvat nuoret helposti jäävänsä paitsi kaikesta siitä, mihin kaupunkinuorilla on mahdollisuus. Pieni paikkakunta voi tuntua ahdistavalta nk. erilaiselle nuorelle, jonka pukeutuminen ja ajatusmaailma eivät sovi valtavirtaan. Media tarjoaa nuorelle väylän erilaisiin ympäristöihin ja erilaisten ihmisen joukkoon, mutta myös kuvan muualla olevista mahdollisuuksista. Sen sijaan pääkaupunkiseudun nuoret tuntuvat olevan melko tyytyväisiä menneeseen elämäänsä ja tulevaisuuteensa. Tulevaisuus nähdään valoisana, kunhan suunnitelmat koulutuksesta ja työstä toteutuvat. (Kauppinen & Turtiainen 2004: 123-125.)

2.5 Nuorisokulttuurista

Nuoruuden sanotaan usein alkaneen nuorisokulttuurin myötä 1950-luvulla. Viime vuosisadan nuorisokulttuuriin liittyy populaarikulttuurin synty lukuisine ilmiöineen, mikä teki jyrkän eron muihin sukupolviin. Nuoruus on kuitenkin erottunut jo aikaisemmin omaksi ryhmäkseen, jolla on ollut omat ajanviettotapansa. Nuoriso eriytyi eri tavoin kaupungissa ja maaseudulla. Kaupunkien säätyläis- ja porvarisnuoria valmistettiin tuleviin tehtäviin. Pojista koulutettiin yhteiskunnan ja talouselämän toimijoita, kun tytöistä leivottiin äitejä ja vaimoja. (Puuronen 1997:28-34.) Muodollisesti säätyläis- ja porvarisnuorten elo oli siis melko samanlaista kuin nykypäivänä, sillä se vietettiin koulutuksen parissa tuotantoelämän ulkopuolella.

Maaseudun nuoret eivät saaneet muodollista koulutusta, vaan osallistuivat työntekoon pienestä pitäen. Nuoruusvuosiin, aina avioitumiseen saakka, liittyi oman aikansa nuorisokulttuuria kylätappeluineen ja yöstelyineen, jossa pojat vierailivat tyttöjen aitoissa. Oma kylä oli nuorten ryhmäytymisen ohjaaja ja yhdistävä tekijä. 1800-luvun

loppupuolelta lähtien maaseudun nuoret toimivat nuorisoseuroissa, jotka järjestivät monenlaista kulttuuritoimintaa näytelmistä ja musiikista kirjastoihin. 1900-luvun vaihteessa koulutusjärjestelmän uudistus ja koulunkäynnin systemaattisuus loi entistä selvemmat puitteet nuorison ja nuoruuden erottumiseen muista ikäryhmistä. (Puuronen 1997:34-37.)

Suuri muutos tapahtui sotien jälkeen kiihtyen 1950- ja 1960-luvuilla. Varallisuuden kasvun lisäksi nuorisokulttuurin, sellaisena kuin sitä tänä päivänä ajatellaan, syntyyn liittyi yhteiskunnallinen ja teknologinen kehitys, vapaa-ajan lisääntyminen sekä koulutuksen pidentyminen, jolloin erityisesti nuorilla oli entistä suurempi mahdollisuus ja tarve keksiä uusia ajanviettotapoja. Niistä päivistä lähtien nuorisokulttuuria ja siten myös nuorisoa on erottanut muista ryhmistä musiikki, pukeutuminen, idolit, kieli - nuorten populaarikulttuuri, varioiden myös nuorisokulttuurin alalajeiksi. (Iivari.)

Rantalaiho (1968) kuvailee nuorisoa ja nuorisokulttuuria tavalla, joka on tunnistettavissa vielä neljänkymmenen vuoden jälkeen:

Nuorten merkitys toisilleen on korostunut, nykypäivinä mahdollisuudet keskinäiseen kanssakäymiseen ovat lisääntyneet ja nuorten toisilleen muodostama ympäristö on eriytynyt muusta yhteiskunnasta omaksi nuorisokulttuuriksi. Nuorisokulttuurilla on omat tunnusmerkinsä, muottinsa, kielensä, musiikkinsa, sankarihahmonsä ja käyttäytymissääntönsä. Nämä ilmenevät erinomaisesti mm. nuorten baarielämässä. Nuorelle hänen ulkomuotonsa ja ulkoasunsa on tärkeä, ja olennaista se on nuorisokulttuurillekin. Pukeutumisellaan ihminen sitä paitsi selvästi ilmaisee, millaiseen ryhmään hän kuuluu tai haluaa kuulua. Ehkäpä pukeutuminen on myös keino, jolla nuori voi ottaa selville aikuisten suhtautumisen. Tavatessaan ihmisen, joka pitää kaikkia pitkätukkaisia lurjuksina, nuori voi olettaa, että tämä ei ymmärrä nuorisoa. Nuorisokulttuuri painostaa jäseniään yhdenmukaisuuteen, kuten helposti voi nähdä. Nuorelle on hyvin tärkeää olla suosittu, ja olemalla samanlainen kuin muutkin ja toteuttamalla sitä, mikä on pop, hän yleensä takaa suosionsa.

Nuorisokulttuurilla on edelleen ulkoiset piirteensä, joilla henkilön voi liittää johonkin ryhmittymään. Nuorisokulttuurin seuraamisella on myös yhteys siihen, kuinka suosittu nuori tuttavapiirissään on. Pitkätukkaisista on varmasti aikojen saatossa tullut salonkikelpoisempia, mutta ilmiö korvautuu aina uudella, päivittelemisen ja kauhistelun arvoisella piirteellä.

Nuorisokulttuurina alkanutta populaarikulttuuria ei voi enää yksiselitteisesti pitää nuorten kulttuurina. Erityisesti populaarimusiikki on jatkanut suosiotaan ”entisten nuorten”, nykyisten keski-ikäisten ja vanhempienkin keskuudessa muuttuen osaksi yleiskulttuuria, joten ei voida puhua ainoastaan iältään nuoria koskevasta ilmiöstä.

Vaikkei nuoriso olisikaan näin Samuel Ullmania mukaillen ajanjakso, vaan mielentila, en näe ongelmallisena näiden erilaisten määrittelytapojen yhdistämistä. Iältään ajateltu kohderyhmä voi sijoittua nuortenohjelmissa lapsuuden ja aikuisuuden välissä oleviin, mutta ohjelmien aiheet tulevat nuorisokulttuurista, joka voi kiinnostaa myös ikäryhmään kuulumattomia. Toisaalta ohjelmien tyyli, ulkoasu ja keinot on suunniteltu iältään nuorille katsojille.

Massakulttuuria on arvosteltu siitä, että se tasapäistää nuoria ja saa heidät unohtamaan taustansa ja vastarintapotentiaalin. Toisaalta on korostettu valinnanmahdollisuutta, joka yleisöllä on populaarikulttuurin laajasta virrasta. Kun kaikesta kulttuuritarjonnasta valitsee itselleen parhaiten sopivat elementit, toimivat ne oman persoonan ilmentäjinä ja kehittäjinä. Valinnat liittävät nuoria yhteen luoden myös laajempia kokonaisuuksia ihmisten välille sekä kollektiivisia identiteettejä (Puuronen 1997:113-114.)

Monipuolinen tarjonta tarkoittaa montaa massaa massakulttuurin sisällä. Ei ole vain yhtä valtavirtaa, josta poikkeavat olisivat ”erilaisia nuoria”. Massakulttuurien sisäisten massojen olemassaolo mahdollistaa taustan unohtamisen tai pikemminkin positiivisessa mielessä sen toisarvoiseksi jättämisen. Vanhempien viitoittaman tien tai muun taustan seuraamatta jättäminen ei välttämättä ole tie huonompaan. Jos vanhemmasta siltä tuntuu, voi hän lohduttautua ajatuksella nuoruuden väliaikaisuudesta.

Nuorisokulttuuri mahdollistaa persoonallisen elämäntyylin kehittymisen. Nuorten kulutustapoihin, myös kulttuurin osalta, vaikuttaa eniten kaveripiiri, kun taas vanhempien vaikutus näkyy ammatinvalinnan kaltaisten päätösten tekemisessä. (Puuronen1997: 137.) Nuoren elämänpiirissä nuorisokulttuurille jää rooli tyylin ja elämäntavan rakennusmateriaalina koulun ja muun virallisen elämän ulkopuolella (Miles 2000: 6). Nuorisokulttuurista ja sen piirissä olevista valinnan mahdollisuuksista on laajentuessaan tullut myös viestimissä tarkemmin lainattuja ja tulkittuja. Kun media ottaa nuorisokulttuurin omakseen, tarjoaa se samalla nuorelle valmiin omakuvan (Puuronen 1997:145.)

Braken (1985: 23-24) mukaan nuoret voi jakaa karkeasti neljään ryhmään: tavallisiin nuoriin, rikollisiin nuoriin, kulttuurikapinallisiin ja poliittisiin militantteihin. Poliittisiin militantteihin kuuluvilla on räikeät ja tiukat mielipiteet esimerkiksi ympäristö- tai ihmisoikeuskysymyksiin ja he ovat myös valmiita käyttämään voimaa ja joukkovoimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Suomessa esimerkki tällaisesta ryhmästä on

eläinaktivistit. Kulttuurikapinalliset puolestaan ovat boheemeja, kiinnostuneita reunailmiöistä. He ovat kiinnostuneita taiteen ja kirjallisuuden periferiasta, mutta eivät välttämättä itse tuota taidetta. Rikollinen nuoriso on tyypillisesti alemmista sosiaaliluokista ja harrastaa varkauksia, ilkivaltaa ja väkivaltaa. Ryhmään kuuluvilla tytöillä on jo aikaisessa vaiheessa seksuaalisia kokemuksia.

Braken (1985: 23) muistuttaa jaottelussaan, että suurin osa nuorista ei kuulu kolmeen yllä esiteltyyn ryhmään vaan on sen sijaan tavallisia nuoria. Tavallisilla nuorilla tarkoitetaan nuoria, jotka eivät voimakkaasti ja leimallisesti kuulu mihinkään alakulttuuriin. Heidän kiinnostuksensa eri alakulttuureihin menee enemmän muodin mukaan kuin niin, että he tekisivät siitä itselleen elämäntapaa. Tavallinen nuori on sopeutuva ja keskitietä kulkeva. Hänen kiinnostuksen kohteensa, musiikkimakunsa, pukeutumisensa saattaa muuttua nopeastikin.

Television nuortenohjelmat on suunnattu tälle suurelle joukolle tavallisia nuoria. Tällöin mahdollisimman laaja käsittely nuorisokulttuurin alalta palvelee mahdollisimman montaa tämän nopeasti mieltään ja kiinnostuksiaan muuttavan joukon jäsentä.

3 NUORISO, MEDIA JA TV

Nuoria ja mediaa käsittelevissä tutkimuksissa on usein keskitytty tutkimaan television vaikutusta nuorisoon ja sen käyttöön. Huolen ja huomion suurennuslasin alla ovat olleet kaikki uudet viestintävälineet vuorollaan. Tutkimusten tulokset ovat vaihdelleet median syntipukin roolista täysin päinvastaiseen. Viestintävälineet ovat myös osoittaneet syyttävällä sormella toisiaan, kun puhe on ollut kasvavia sukupuolvia uhkaavista ilmiöistä. (Manninen 1996:160.) Tänä päivänä huoli on laajentunut koskettamaan medioiden yhteisvaikutusta. Tiedotusvälineet ovat järjestäytyneet suurien mediakonsernien sisään siten, että lehdet, radio- ja tv-asetat sekä internet muodostavat toisiinsa linkittyneen kokonaisuuden. Samaan tapaan kuin ennenkin, ollaan nyt huolissaan uusien medioiden vaikutuksesta nuoriin, koska nuoret ovat niiden omaksumisessa edelläkävijöitä ja nuoret alttiina median voimalle (Pöntinen 1996: 134-139). Erityistä huolta on aiheuttanut median suhde poikien rikolliseen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen sekä päihteisiin ja tyttöjen kohdalla myös seksuaaliseen moraaliin (Pantti 2002:16).

Median syyttämistä voidaan pitää helppona keinona selittää nuorison ongelmia (Mazzarella 2007:49). Median suora vaikutus nuorten käyttöön ei enää saa entisen laista kannatusta, vaikkakaan esimerkiksi mediaväkivallan vaikutusta ei voida edelleenkään täysin unohtaa, sillä lasten ja nuorten seuraamista televisio-ohjelmista suuressa osassa käsitellään väkivaltaa jollain tavalla (Scharrer 2007:127-129). Katsojakuva on kuitenkin muuttunut siten, että nuorten on nähty olevan kriittistä ja epäilevää televisioyleisöä, joka oppii näkemästään ja omaksuu uusia asioita. Valistuneen katsojan sijaan nuoren voi nähdä myös jännitystä ja viihdettä hakevana, tylsistyneenä katsojana, joka vaihtaa kanavalta toiselle etsien mieleistä ajankulua. Media voi olla myös väline oppia kulttuurista yleisellä tasolla esimerkiksi erilaisten lajityyppien tulkintana ja tilanteiden tunnistamisena. Media voi opettaa mutkattomuutta lähestyä uusia asioita ja tekee kontaktin vieraaseen helpoksi, ainakin pintatasolla. (Jokinen 1996:36.)

3.1 Nuorison näyttäytyminen tv:ssä

Julkisuus määrittää tämän päivän mediayhteiskunnan nuoruutta ja nuorisoa. Tiedotusvälineissä nuorisokuva piirtävät aikuiset, joiden käsityksiä tv-ohjelmissa

heijastetaan ja myös luodaan. (Hoikkala 2001: 10.) Näistä nuorisosta julkisuudessa esiintyvistä käsityksistä ja kuvista alettiin kiinnostua 1980-luvulla. Viestimien tarjoama nuorisokuva kertoo, mitä nuorista kulloinkin ajatellaan.

Amerikkalaisissa televisiosarjoissa nuoret ovat hyvin itsenäisiä ja vanhemmistaan riippumattomia. Heidän ongelmansa liittyvät ystävyysuhteisiin, rakkauselämään, asemaan muiden nuorten joukossa ja perheeseen, eli sellaisiin asioihin, jotka varmasti koskettavat suomalaistakin nuorta. Näihin liittyviä ongelmia nuoret ratkaisevat itse tai muiden nuorten kanssa ilman vanhempien apua. Vanhemmat voidaan kuvata jopa hölmöiksi ja pätemättömiksi. Tällaista nuorisokuvaa pidetään ideaalimallina superihmisestä, jollaisia vanhemmatkin toivoisivat olevansa. (Signorielli 2007:173-174.)

Mediassa nuoret kategorisoidaan helposti tiettyyn muottiin. Tommi Hoikkala (1991:190-191) näkee nuorisoa käsiteltävän vastakohtaisuuksien avulla. Nuoriso on joko vaarassa ympäristössä ja yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vuoksi tai nuoret itse ovat yhteiskunnalle uhkana. Nuoret kuvaavat aikuisille omaa menetettyä nuoruutta tai mahdollisuuksia ja tulevaisuutta. Nuoret ovat joko tai. Yhtä aikaa ei voi olla jengiläinen ja hiljainen harrastaja, juhlija ja kotityttö. Nuoriso ei ole koskaan kohdallaan. Jos nuori on kapinallinen ja aktiivinen toimija, on hän riski yhteiskunnan tasapainolle. Mukautuva nuori puolestaan on poikkeava, sillä aikuisten idealisoituun nuoruuteen kuuluun yksiselitteisesti kapinaa ja luovaa voimaa.

Median tarve nuorten ja nuorisoryhmien luokitteluun on siksi mielenkiintoista, etteivät nuoret itse ole tällaisista luokitteluista kiinnostuneita. Nuorten on eletävä samanaikaisesti usean roolin ja sitä myötä kaikkiin näihin rooleihin sisältyvien paineiden alaisena. Eri roolien kautta muotoutuu nuoren persoonallisuus. Kotona nuorella on lapsen rooli, koulussa oppilaan ja kaveriporukassa ystävän tai jengiläisen rooli, eivätkä nämä sulje pois toisiaan. Ystäväpiiri odottaa nuorelta kaverina erilaista käytöstä kuin opettajat oppilaan roolissa olevalta nuorelta. Koska muillakin nuorilla on sama tilanne ja vastaavia rooleja, muodostavat he nuoren vertaisryhmän, jota vastaan muut, kuten vanhemmat ja opettajat ovat ulkoisryhmiä. Erityisesti murrosikäisillä nuorilla rooleihin liittyy ristiriitaisia, vaikeasti täytettäviä odotuksia. (Sulkunen 1998: 112-113.)

Medialla on nähty kaksi tapaa esittää nuoret. Nuoret ovat joko ongelma tai eksoottinen kohde. Aikuisen median näkökulmasta nuoret ovat piittaamattomia häirikköjä tai terveesti levotonta etujoukkoa. Yhteistä erilaisille median nuorisokuville on kuitenkin se, että nuoret näyttäytyvät aina suhteessa johonkin, joka tulkitsee heitä. (Hoikkala 1989:201-202.)

Aikuisten tekemät luokittelut ontuvat siksi, ettei nuorten erilaisia rooleja välttämättä nähdä ja tunnusteta. Roolista ja normista poikkeaminen tietyssä tilanteessa esimerkiksi pukeutumisen avulla johtaa leimautumiseen. Leimautuminen voi aiheuttaa ympäristössä odotuksia toimia tietyllä tapaa ja jopa johtaa odotusten mukaiseen käytökseen. (Sulkunen 1998: 117-119.) Nuori, jolla on tietty ominaisuus saa siis helposti ulkopuolelta sellaisiakin ominaisuuksia, joita hänellä ei ole. Nuoria yritetään lokeroida ennalta määriteltyihin rooleihin, vaikka heillä käytännössä olisikin useita rooleja eri tilanteita ja ympäristöjä varten.

Aikakauslehdistöä on pidetty nuorison luokittelijana ja leimaajana. Se on esittänyt nuoruuteen liittyviä ilmiöitä, joissa nuoret huomaavat itselleen sopivia rooleja. Nuoret omaksuvat roolinsa ja alkavat mieltää itsensä osaksi meneillään olevaa ilmiötä. Tällä tavalla media on mukana luomassa sukupolvi-ilmiöitä. Nuorisokulttuurin ottaminen osaksi media-arkea voidaan nähdä aikuisten pyrkimyksenä hallita ja ohjata nuorisoa. Tiedotusvälineissä julkisuutta saavat alakulttuurit näkyvät usein värikkäimpien edustajien kautta jättäen huomiotta sen, että suurin osa nuorista ei kuulu mihinkään alakulttuuriin, vaikka pitäisikin tietystä musiikista tai pukeutuisi tietyllä tapaa. Tällaisessa alakulttuurien käsittelyssä nuoreen voidaan liittää sellaisiinkin asioihin, joihin hän ei halua kuulua. (Ruohonen 2001: 47-48.)

3.2 Television katsomisen motiivit

Nuoren kyky eritellä mediasisältöjä ja poimia niistä tietoa on kehitysvaiheessa. Annikka Suoninen (2004:26) nimittää mediakielitaidoksi kykyä tulkita median sisältöjä kriittisesti, median kielen ymmärtämistä sekä kykyä käyttää mediaa järkevästi suhteessa omaan elämään. Luonnollisten kielten ja median kielen oppiminen tapahtuvat arkipäiväisissä tilanteissa, vaikkakin niiden oppimista voidaan myös ohjata.

Yksi mediakielitaidon osa-alue on sen muotokielen tuntemus, johon kuuluu esimerkiksi lajityyppien välisen eron sekä mediatodellisuuden ja reaalityodellisuuden välisen eron tunnistaminen (Suoninen 2004:33). Nuorille päänvaivaa tuottavat reality-ohjelmat, joissa raja todenmukaisten ja fiktiivisten sisällön välillä on epäselvä. Nuorille oudoista asioista, kuten työelämästä tai parisuhteesta kertovat ohjelmat saatetaan ottaa vastaan vain vähäisellä kritiikillä. Toisaalta taas kun nuoret laitetaan pohtimaan ja keskustelemaan ohjelmien sisällöstä, he huomaavat niihin piilotettuja ideologioita ja asioita, jotka eivät välttämättä ole totuudenmukaisia. (Lee 2004:124-125.) Nuoret osaavat erottaa television faktan ja fiktion vain tietyissä määrin. Niiden välisen eron tunnistaminen saattaa vaatia analyysia ja keskustelua, jolle ei ole aikaa ohjelmaa katsottaessa tai sen jälkeen, kun seuraava ohjelma tulee vuoroon. Nopeasti eteenpäin menevänä median maailma elää rinnakkain ja osin päällekkäin reaali maailman kanssa. Nuorten kyky tarkastella mediaa kriittisesti riippuu siihen saatavan koulutuksen lisäksi paljon kodin ja perheen vaikutuksesta (Miles 2000:77).

Tärkeä mediataito on osata eritellä, miksi käyttää mediaa ja mitä odottaa sen sisällöltä. Näihin kysymyksiin vastaamalla henkilö pystyy valitsemaan sen mediasisällön, joka kulloinkin vastaa parhaiten hänen tarpeisiinsa. Kun television katsomista tarkastellaan tältä näkökannalta, ei mikään ohjelma ole toista huonompi niin kauan, kuin se vastaa katsojan tarkoitusta. (Suoninen 2004:58.) Nuorten syyt katsoa televisiota voivat palvella eri tarkoitusta, kuin vanhempien ja myös sellaisia tarkoituksia, jotka eivät suoraan liity ohjelmasisältöön.

3.2.1 Nuoret haluavat viihtyä

Noin 60 %:lla suomalaisnuorista on huoneessaan oma televisio ja lähes kaikki 13-19-vuotiaat katselevat televisiota. Suurin osa, yli puolet, nuorista viettää tv:n äärellä kahdesta kolmeen tuntia päivittäin. (Saanilahti 1999: 6-26; Luukka ym. 2001: 21-49.) Tässä muutamia faktoja, jotka osoittavat, kuinka televisio näyttelee tärkeää osaa nuorten vapaa-ajan vietossa. Koska televisiota katsotaan paljon, ei ole yhdentekevää millaisia ohjelmia nuoret seuraavat.

Pöntisen (1996: 146) haastattelemat nuoret katsovat televisiota muun tekemisen ohella tai paremman tekemisen puutteessa. Samanaikaisesti voidaan katsoa montaakin ohjelmaa vaihtaen kanavaa kiinnostuksen mukaan. Samaa sukupuolta olevien ystävien

kanssa televisiota ei katsota, kun taas tyttö- tai poikaystävän kanssa television eteen saatetaan käpertyä.

13-19-vuotiaat nuoret katselevat televisiosta eniten kotimaisia ja ulkomaisia sarjoja sekä elokuvia. Televisiota katsellaan tylsinä hetkinä, mutta myös jännityksen kaipuuseen. (Luukka ym. 2001: 41-51.) Nuorille katsojille viihteestä saatu mielihyvä on pääasia, tuli se sitten ohjelman hauskuudesta tai silmänruoasta (Pantti 2002: 24).

Yllä olevan perusteella nuorille katsojille vaikuttaa olevan tyypillistä viihteen ja helppojen ohjelmien seuraaminen. Vaikka tulokset onkin saatu tiettyä ikäryhmää koskevista tutkimuksista, on hätköityä väittää viihdyttävien ohjelmien seuraamisen olevan nimenomaan nuoria katsojia kuvaavaa. Myös vanhemmille tv-katsojille yksi tärkeä syy television katsomiseen on rentoutuminen. Aikuiset seuraavat televisiosta viihdettä purkaakseen arkielämän paineita ja jännitteitä sekä tunteakseen. (Fowles 1992: 45.) Käyttötarkoitus ei näytäkään riippuvan ikäryhmästä vaan televisiosta välineenä.

Vaikka television katsomisen syyt olisivatkin samat eri ikäryhmillä, poikkeavat nuorten katsomat ohjelmat sisällöltään aikuisten ohjelmista. Aikuisiin verrattuna nuoret katsojat pitävät yksinkertaisista tarinoista ja stereotyyppisistä henkilöhahmoista. Myös julkea huumori on tyypillistä nuorisovihteessä. Mainittujen piirteiden suosion on epäilty johtuvan nuorten emotionaalisisista ja kognitiivisista rajoituksista. Yhtä hyvin suosio voidaan nähdä myös kapinointina aikuisten ”hyvää makua” kohtaan. (Pantti 2002: 24-25.)

Nuorten viihtymiseen painottunutta television katsomista korostaa se, ettei heillä ole tarvetta perustella ohjelmavalintojaan samaan tapaan kuin vanhemmilla sukupolvilla. Vanhemmille viihdeohjelmat ovat televisio-ohjelmien arvohierarkian alapäässä asiaohjelmien ja luonto-ohjelmien sijoituessa asteikon kärkipäähän. Viihdeohjelmien katsomattomuutta ei tarvitse selitellä samaan tapaan kuin ihmisillä on tarve selittää, miksi eivät katso uutisia. Vanhemmat katsojat häpeävät jossain määrin television viihdekäyttöä, kun taas alle 35-vuotiaat tunnustavat helpommin pitävänsä myös viihteestä. (Suoninen 2004:55.)

3.2.2 Tieto on valttia

Yksi journalismin funktioista on ajan tasalla pysyminen. Nuorten mediakäyttäjyymisessä tämä näkyy voimakkaasti haluna kuulua ryhmään. Tietystä televisio-ohjelmista puhuttaessa nuoret voivat kokea jopa pakkoa tietää ohjelman sisällöstä. Tietty ohjelma voi kuulua niin olennaisena osana ikäryhmän, kaveriporukan tai harrastuspiirin vuorovaikutukseen, että ohjelmaa seuraamaton nuori saattaa kokea itsensä ulkopuoliseksi. (Suoninen 2004: 97-99.) Televisio on myös muissa ikäryhmissä keskeinen puheenaihe ja sitä kautta tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistä (Herkman 2005:267).

Yksi nuoria televisio-ohjelmien kautta yhdistävistä piirteistä on sanonnat, jotka siirtyvät arkipuheeseen ja alkavat elää omaa elämäänsä (Fowles: 1992:218). Suomessa erityisesti nuorille tuttuja televisiosta poimittuja sanontoja voisivat olla DNA-mainoksen ”Elämä on!” sekä vanhempi Kummelin ”Artisti maksaa”. Tiettyjä televisio-ohjelmia seuraamalla nuoret pysyvät ajan hermoilla oman sosiaalisen piirinsä tärkeissä aiheissa. Monet nuorten viihteellisetkin ohjelmat tarjoavat tietoa ja niitä käytetään oman tiedon kartuttamiseen. Nuorilla on myös pyrkimys tietää asioista muita enemmän. Monet nuoret ovat pettyneitä, kun pääsevät niin harvoin raportoimaan edellisillan tv-tarjonnasta siitä paitsi jääneille kavereilleen (Suoninen 2004: 97). Televisio-ohjelmista kertominen on tapa pysyä mukana yhteisön ja kaveripiirin kulttuurissa ja osoittaa kiinnostusta samoihin asioihin. Ohjelmista puhuminen yhdistää muuten eritaustaisia nuoria ja lisää sitä kautta yhteenkuuluvuutta. (Quereshi & Moores 2000:126.)

Halusta tietää mediasisällöstä voi tulla myös pakko sen jälkeen, kun joidenkin ohjelmien seuraaminen on edellytys ryhmään kuulumiselle. Esimerkiksi tietty musiikki tai artisti voi olla niin tärkeässä roolissa jossain ryhmässä, että siihen liittyvien asioiden seuraaminen on ehdottoman tärkeää ryhmään kuulumisen kannalta. (Suoninen 2004: 101-103.) Median seuraamiseen liittyy silloin tiiviisti sosiaalinen konteksti. Mediasta käytävät keskustelut ovat tärkeässä asemassa määrittämässä nuoren asemaa ja sosiaalista identiteettiä. (Miles 2000:74.)

Kun nuoruus aikakautena ja vaiheena sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliin sisältäen monia muutoksia henkilössä, voi muutoksen kauden nähdä heijastuvan myös medioiden seuraamiseen. Lapset katsovat televisiosta pääosin piirrettyjä ja muuta fiktiota, tarinoita (Fowles 1992:228). Faktapohjaisten ohjelmien yleisö taas on aikuisväestöä, joka haluaa

tietää maailman tilasta (Fowles 1992: 57). Nuoruus on välivaihe täysin fiktiivisen ja myös faktapohjaisia ohjelmia seuraavien kausien keskellä, jolloin totutellaan uudenlaiseen tv-tarjontaan ja kasvetaan valikoivaksi tv-käyttäjäksi. Nuorella iällä on tärkeä rooli medialukutaidon kehittämisessä, sillä nuoret alkavat ymmärtää esimerkiksi uutisten monet eri näkökulmat (Suoninen 2004: 211). Tosin lasten ja nuorten kiinnostusta uutisiin ja muuhun vakavampaan journalismiin heikentää se, ettei niissä yleensä näytetä heidän oman ikäluokkansa ihmisiä eikä käsitellä nuorten asioita. Lapsia ja nuoria näytetään lähinnä uutisissa konfliktitilanteista tai johonkin ongelmaan, kuten huumeisiin liittyen. (Carter & Davies 2005: 232.) Iän karttuessa kiinnostus ajankohtaisohjelmia ja muuta journalismia kohtaan kasvaa (Suoninen 2004: 64).

Nuorille media on tärkeä tiedonhaun väline. Kun kirjat ja internet ovat tärkeimmät faktatiedon lähteet esimerkiksi opiskelussa, löytävät nuoret televisiosta paljon sosiaalista tietoa. Viihtymistarkoituksessa käytettävät ohjelmat saattavat sisältää valistusta esimerkiksi huumeista, ehkäisystä tai vähemmistöistä. (Suoninen 2004: 63-67.) Nuoret, erityisesti tytöt, hakevat televisiosta tietoa ihmissuhteissa toimimisesta. He kokevat helpoksi samaistua televisiossa näkemiinsä henkilöihin ja heidän tunteisiinsa ja valintoihinsa. (Tehunert & Gebel 2004: 85-86.) Tosi-tv -ohjelmiin liittyy nuorilla sosiaalisen havainnoinnin kautta oppimista, vaikka he eivät itse ajattele katsovansa ohjelmia oppiakseen (Hill 2004:184-185).

Television, etenkin sarjojen ja elokuvien antama maailmankuva poikkeaa usein reaali maailmasta ei vain tapahtumien vaan myös muiden asettelujen kohdalla. Television ikä-, sukupuoli- ja ulkonäköjakauma korostaa nuoria, miehiä, kauniita ja hoikkia. Ohjelmat antavat kuvan perheestä, työstä, terveydestä, ikäluokista ja muista elämän osa-alueista nuorille, jotka peilaavat ja vertaavat näkemäänsä omaan elämäänsä. (Morgan 2007:154-158.) Jos tietynlaista roolia toistetaan saman kaltaisella näyttelijällä, kuten rikollisen rooli lököpöksyihin puetulla mustalla miesnäyttelijällä, johtaa se helposti mielikuvaan mustasta amerikkalaisesta kulttuurista jengiytyneenä. Ohjelman käsittelytavasta riippuen tämä kulttuuri voidaan kuitenkin nähdä joko pelottavana uhkana tai ihannoimisen arvoisena, eksoottisena kulttuurina.

Television tiedollisella sisällöllä voi olla hyvinkin suuri merkitys ohjelman valitsemiseen. (Suoninen 2004: 67.) Televisio tarjoaa viihteen ohella mahdollisuuden tutustua mieltä askarruttaviin asioihin, kuten seksuaalisuuteen, joista voi olla hankala tai kiusallista pyytää tietoa esimerkiksi vanhemmilta. Televisiosta saadusta tiedosta voi olla

hyötyä myös sosiaalisesti, kun aiheesta tietää yhtä paljon tai enemmän kuin kaveripiiri. Mediaa käytetään tiedonnälän tyydyttämiseen niin yleistiedon, ajankohtaisten tapahtumien tai ongelmatilanteiden osalta, kuin sellaisissa asioissa, joita kohtaan tunnetaan yleistä uteliaisuutta. Nuoret ovat taitavia median ja muun elämän, kuten harrastusten yhdistäjiä. Vaikka mediasisällöstä halutaankin saada tietoa, se ei poista halua myös viihtyä. (Suoninen 2004: 60-61.) Vaikka median sisältö toimituksien yhtenä houkuttimena, vaatii katsojien huomion saaminen myös keinoja ja käsittelytapoja, joilla hänet saadaan viihtymään.

Televisiossa nuoria kiinnostavia aiheita ovat sarjojen lisäksi musiikkiohjelmat ja nuortenohjelmat. Näitä katsoo usein tai joskus n. 70% nuorista, erityisesti peruskouluikäiset. (Luukka ym. 2001: 51-53.) 1990-luvun loppupuolella lähetetystä Jyrki-ohjelmasta tehty tutkimus antaa suuntaa siitä, mikä nuortenohjelmien sisällössä nuoria kiinnostaa. Ehdottomasti suosituin aihealue oli musiikkivideot, joista kiinnostuneita oli 62% vastaajista. 30-40%:n suosion saivat puolestaan elokuva-arvostelut, haastattelut, esiintymiset sekä muotiosio. (Luukka ym. 2001: 218.) Nyt muutamaa vuotta myöhemmin nuortenohjelmien sisältö noudattaa paljon Jyrkin viitoittamaa tietä. Nuortenohjelmat käsittelevät populaarikulttuuria ja sen ilmiöitä. Tämä ei ole yllättävää, sillä populaarikulttuuri, erityisesti musiikki on nuorille keino määrittellä itsensä. Vaikka populaarimusiikissa tyylejä ja kategorioita on monta, on niille yhdistävää pyrkimys näyttäytyä nuorekkaina ja yhdistettynä nuoruuteen. (Dickinson 2004: 99.)

Nuortenohjelmien pääasiallisena sisältönä on yleensä populaarikulttuuri, joten on ristiriitaista, että Yleisradio pitää nuortenohjelmiaan viihdeohjelmina. Sen sijaan esimerkiksi lastenohjelmat on sijoitettu kulttuuriohjelmien kategoriaan. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2004.) Nuortenohjelmien laskeminen viihteeksi esimerkiksi kulttuurin sijaan voi vaikuttaa ohjelman sisältöön. Jos ohjelmia tehtäisiin kulttuuriohjelmina tai ajankohtaisohjelmina, voisi aiheiden käsittely olla syvempää ja vakavampaa. Koska nuoret hakevat televisiosta viihtymisen ohella myös tietoa, voisi kuvitella että omien kiinnostuksen kohteiden perusteellinen käsittely kiinnostaisi nuoria.

Nuortenohjelmat ovat lähetyisaikansa puolesta ”seuran vuoksi” katsottavia ohjelmia. Nuoret ovat niiden tullessa yksin kotona vanhempien ollessa vielä töissä. Nuortenohjelmia saatetaan siis käyttää radion tapaan lievittämään yksinäisyyden tunnetta ja täyttämään tyhjää tilaa kotona vanhempien ollessa vielä töissä. Taustaaanena

käytettäväksi ohjelmaksi kelpaa melkein mikä ohjelma tahansa ja katsomisen kanssa samanaikaisesti tehdään muitakin asioita. Kuitenkin myös taustäänänenä pyritään käyttämään mahdollisimman mieluista ohjelmaa, jolloin ohjelmien sisältö ja keinot nousevat jälleen ratkaiseviksi. (Suoninen 2004: 81-83.)

4 MONENLAISTA JOURNALISMIA

Televisio-ohjelmat on perinteisesti jaettu viihteellisiin ja totisiin ohjelmiin. Ensimmäisiin kuuluvat sarjojen ja elokuvien lisäksi tietovisailut ja muut ajankuluksi katsottavat ohjelmat. Totiset ohjelmat, kuten ajankohtaisohjelmat puolestaan tarjoavat jotain hyödyllistä katsojalle. Totisia ohjelmia katsotaan tiedollisista syistä, kun taas viihdeohjelmat vetävät mukanaan ja niitä katsotaan katsomisen ja ajankulun vuoksi. Näin viihdeohjelmat linkittyvät yhteen fiktion ja totiset ohjelmat faktan kanssa. (Valaskivi 2002:16.)

Viihdeohjelmia on vuosikymmenten ajan pidetty hyvänä keinona saada viesti välitettyä katsojalle, vaikkakin esimerkiksi 1970-luvulla virallinen ohjelmapolitiikka pitikin viihteen ja vakavan erillään. Vakavien ohjelmien katsojia yritettiin koskella viihteellisillä ja fiktiivisillä osuuksilla, joita ei pyritty sulauttamaan jouhevasti vakavaan ohjelmaan. 1980-luvulta lähtien alettiin käyttää yleisemmin leikkaustyylejä, joiden ansiosta alettiin keskustella faktan ja fiktion ja sitä kautta myös viihteen ja vakavan suhteesta. (Valaskivi 2002:15-17.) Kun ennen laadukkaan ja heikkolaatuisen materiaalin eroja pohdittiin pääosin tutkijoiden keskuudessa, ovat aiheet nykyisin jokapäiväistyneet ja tulleet tavallisten ihmisten suihin. (Pöntinen 1996: 139.)

Jotain mediasisältöjä valitaan vain sen perusteella, että ne sattuvat tulemaan oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa vaikka niiden sisältö ei muuten olisi kiinnostavaa tai hyvää. Toisaalta nuoret saattavat vaativina mediakäyttäjinä kieltäytyä katsomasta ohjelmaa, joka ei täytä heidän vaatimuksiaan esimerkiksi visuaalisesti tai ovat muuten huonosti tehtyjä. (Suoninen 2004:241.) Nuortenohjelmien lähetysaika on oikeaan aikaan ja paikkaan, kun nuoret ovat yksin. Sisällöllisesti ohjelmien on kuitenkin tarjottava jotain sellaista, että se voittaa muilta kanavilta tulevat ostos-tv:t ja vanhat dekkarisarjat sekä muut ajanviettotavat, kuten internetin, elokuvatalenteet ja konsolipelit.

Yksi tärkeimmistä syistä käyttää journalistisia tuotteita on ritualistinen. Aamulla kuuluu lukea sanomalehteä tai seurata aamu-tv:tä aamiaisen ohessa. Rituaalisuuteen liittyy turvallisuuden tarve, joka täyttyy esimerkiksi sanomalehden lukijan huomattessa lehteä selatessaan, ettei mikään akuutti uhkaa hänen turvallisuuttaan. Toisaalta taas muita kohtaava tai kohdannut vaara saattaa tuoda jännitystä vastaanottajalle ja esimerkiksi tämän jännityksen kautta vastaanottaja voi saada elämyksiä sellaisesta, jonka kokeminen muuten olisi hänelle epätodennäköistä. Elämyksiä voi saada myös

urheilukilpailuja seuraamalla. Kaikki edellä mainitut liittyvät journalismin sosiaaliseen tehtävään, millä tarkoitetaan journalismin tarjoamia yhteisiä puheenaiheita ja siteitä ihmisten välille. (Hemanus:1990:143-146.)

Möra (2004:124) pitää viimeistä journalismin tärkeimpänä tehtävänä. Hänen mukaansa journalismin tehtävä on pitää yllä, rohkaista ja ruokkia kansalaiskeskustelua. Yhteiskunnallinen kansalaiskeskustelu, jota Möra peräänkuuluttaa liittyy demokratiaan ja sen vaatimuksena nähtyyn informoituun kansalaiseen. Erityisesti julkisen palvelun kanavien laatua on vertailtu sillä, mikä tarjoaa näitä demokratiaa tukevia tietopohjaisia ohjelmia, joiden avulla kansalainen saa tarvitsemansa tiedon päätöksentekoon ja keskusteluun osallistumiseen. (Valaskivi 2002:2.) Keskustelua toki voi olla eri tasoista ja erilaisista ilmiöistä. Möran tarkoittamien poliittisten ja yhteiskunnallisten aiheiden lisäksi keskustelut voivat koskea muitakin median tarjoamia aiheita laidasta laitaan.

4.1 Ongelmallinen jako viihteelliseen ja informatiiviseen journalismiin

Silloin tällöin nousee julkisuuden käsittelyyn kysymys median laadusta ja ohjelmasisältöjen keventymisestä. Markkinavoimien ohjaaman viihteellistymisen on katsottu koskettavan laajemminkin koko yhteiskuntaa (Fairclough 1997: 21-22). Television osalta on ajateltu, että kaupallisuus ja kilpailu katsojista lisäävät viihteellistä ohjelmatarjontaa. Viihteen tarjonnan määrällinen lisääntyminen on madaltanut ruutuun sopivien teemojen kynnystä. (Aslama 2005: 55.) On puhuttu jopa vakavan materiaalin kuolemasta viihdeteollisuuden, kuuluisuuksien ja skandaalien käsittelyn vuoksi. Samassa yhteydessä haasteellisista ja vakavista aiheista ollaan siirrytty keskustelemaan populistisessa muodossa. Tämä näkyy kuvien määrän lisääntymisenä ja puheen ja sanojen vähentymisenä. Vakavaluonteisten ohjelmien on myös nähty väistyvän syrjään prime time -ohjelmistosta. (Williams 2003: 230.) Bourdieun (1998:51) mukaan niin kutsutut human interest -jutut tekevät maailman tapahtumista anekdootteja ja skandaaleja. Pinnallinen käsittely jättää jälkeensä poliittisen tyhjiön.

Ohjelman mielenkiintoisuus ja informatiivisuus saattavat olla keskenään ristiriitaisia tavoitteita, jos mielenkiintoisuudella tarkoitetaan ohjelman kiinnostavuutta katsojan silmissä (Isotalus 1996:21-22). Huvin merkitys tiedonvälityksessä on huomioitu jo 1960-luvulla, tosin perinteiseen vakavaan journalismiin yhdistettynä. Ahmavaaran (1969:15) mukaan tiedollisia ärsykeitä tarjoavat ohjelmat ovat omiaan aktivoimaan

katsojia älyllisesti ja sitä kautta tuomaan huvitusta. Korkeatasoinen sivistystyö, silloin kun esittäjä tarjoaa parastaan, kohoaa informatiiviseksi viihteeksi. Popularisoivat, kansantajuiset ohjelmat aliarvioivat katsojan älyä; sitähän katsojilta ei puutu, vaan tietoa. Ahmavaara (1969:21) olettaa, että yleisö saa hupinsa älyllisistä elämyksistä. Nykyisin tämän kaltaiset tabloidisaatiota arvostelevat lausunnot saavat helposti elitistisen leiman (Williams 2003: 231).

Tabloidistinen, ei-perinteinen journalismi saadaan helposti kuulostamaan rappeutuneelta, huonolta käsittelytavalta ja katsojien älyä aliarvioivana. Tabloidijournalismia käytetäänkin määriteltäessä ”hyvää journalismia” sen vastakohtana. Koviin uutisaiheisiin, kuten politiikkaan, yhteiskuntaan ja talouteen keskittymisen sijaan tabloidisoitunut journalismi käsittelee enemmän urheilua, viihdettä ja skandaaleja. Tabloidisoitunut journalismi korostaa myös enemmän henkilöitä ja yksityistä laajempien yhteiskunnallisten prosessien sijaan. (Herkman 2005:287.)

Tabloidisaatio voidaan nähdä myös positiivisena ilmiönä. Perinteiseen asiajournalismiin verrattuna sitä voidaan pitää ihmisläheisempänä, vähemmän mahtipontisena ja opettavaisena, vivahteikkaampana ja kansantajuisempana. Näin viihteellistynyt journalismi onkin vain uusi, toimiva tapa välittää tietoa varsinkin niille ihmisille, jotka eivät tunne perinteistä asiajournalismia omakseen. (Williams 2003: 231.) Tabloidijournalismin voi myös nähdä laajentavan asiaohjelmien yleisöä kun tarjonnasta löytyy useampaa katsojaa miellyttäviä ohjelmia.

Tabloidisaatio voidaan käsittää myös kuvan entistä suurempana merkityksenä muuhun sisältöön verrattuna. Tabloid-lehdissä on perinteisesti hyödynnetty suuria, värillisiä kuvia juttujen osana. Kuvallisuus on siis kasvavaa pinnallisuutta. (Herkman 2005:285.) Kuvien ja visuaalisuuden lisääntyminen voidaan nähdä positiivisesti, kun ajatellaan ohjelmien hyödyntävän sen potentiaalin, jonka televisio välineenä antaa. Useita televisio-ohjelmia on mahdollista seurata täysipainoisesti näkemättä itse kuvaa, jolloin vain television äänimaailma käytetään hyödyksi. (Suoninen 2004:120.) Tällöin voitaisiin yhtä hyvin kuunnella radiota. Näyttävyyttä ja elämyksellisyyttäkin ohjelmiin tuovat visuaaliset elementit ovat siis pikemminkin se television perusaines, joka erottaa sen radiosta. Audiovisuaalinen ilman visuaalista on rampa, vaikkakin liikuntakykyinen. Sanat väistyvät kuvien tieltä, mutta hyvin käytettynä kuvat tukevat käsiteltävänä olevaa asiaa ja tuovat siitä esiin puolia, joita ainoastaan puhuen ei olisi mahdollista ilmaista.

On jopa esitetty skenaarioita, joissa uudet teknologiat ja mediat tuottavat kuvien virtaa, jonka seurauksena todellisuuden ja epätodellisen ero häviää. Tällöin median esittämät ilmiöt eivät olisi mihinkään historialliseen aikaan tai maantieteelliseen paikkaan sidottuja, vaan pelkkiä rakennettuja välähdyksiä kuvitteellisesta maailmasta. Kuvattuun rajojen häilyntymiseen liittyy median uudet lajityypit, joissa sekoitetaan asiaa ja viihdettä, faktaa ja fiktiota, jotka on ennen pidetty toisistaan tiukasti erillään (Pöntinen 1996: 136-137.) Tällaisten, hysteerisiltäkin kuulostavien näkymien esittäminen tuntuu erikoiselta, koska raja edellä mainittujen välillä ei enenkään ole ollut mustavalkoinen. Jo television alkua ajoista lähtien on draamaa ja dokumenttia sekoitettu keskenään ja niiden sekoittaminen on jossain määrin kuulunut tiedonvälityksen luonteeseen jo ennen sitä. (Kerr 1993:76.) Suomessa 1950- ja 60-luvuilla esitettiin televisiossa useampiakin ”informatiivista viihdettä” tarjoavia ohjelmia, joista osa oli arkipäiväisiin asioihin liittyvää ja osa yhteiskunnallisempaa (Valaskivi 2002:6-7).

Tapa seurata televisiota ympäröivien virikkeiden kilpaillessa sen huomiosta on muokannut television ilmaisukieltä siten, että ääni antaa kuvalle merkityksen ja antaa viitettä siitä, milloin kuvaa kannattaa seurata intensiivisemmin. Kuvan ja äänen suhde vaihtelee ohjelmatyypeittäin, jolloin kohderyhmällä on vaikutusta suhteen muodostamiseen. (Isotalus 1996:20-21.) Aikuisten ajankohtaisohjelmissä visuaalinen puoli tulee usein äänen sivutuotteena ja ohjelmia pystyy seuraamaan näkemättä kuvaa. Tällaisten puhuvien päiden ohjelmat eivät vetoa samalla tavalla nuoriin, jotka odottavat ohjelmilta erilaista audiovisuaalisuutta, jossa ääni ja kuva liittyvät toisiinsa, täydentävät toisiaan ja ovat erottamattomia osia. Nuoret odottavat, että televisio hyödyntää kaikkia sille mahdollisia ilmaisukeinoja, kuten dialogia, musiikkia, äänitehosteita, liikkuvaa kuvaa ja visuaalisia tehosteita. Jos ohjelman sisältö ja aiheet muilta osin vastaavat nuoren tarpeisiin, ollaan sille kuitenkin valmiita antamaan anteeksi audiovisuaalisia puutteita. (Suoninen 2004: 119-122.)

Varsinkin puhuttaessa nuorille suunnatuista ohjelmista on luonnollista, että viihdeteollisuus ja kuuluisuudet ovat osana ohjelmasisältöjä. Kuuluisuudet ovat usein muusikoita ja näyttelijöitä, eli kohderyhmää kiinnostavan nuorisokulttuurin edustajia. Samoin vakavista aiheista keskustelevien julkisuuden henkilöiden, nuorison esikuvien avulla saatetaan välittää katsojille tietoa tärkeistä aiheista, joista nuoret eivät muuten kiinnostuisi. Esimerkiksi Tee köyhyydestä historiaa -mainoskampanjassa kiinnitettiin katsojien huomio maailman nälkäongelmaan mm. Brad Pittin ja Kylie Minoguen avustuksella. Toisenlaisten, perinteisten auktoriteettien, kuten tiedeyhteisön

asiantuntijoiden avulla ei välttämättä oltaisi saatu yhtä huomattua tiedonvälitystä. Persoonien ja persoonallisuuksien kautta käsitellyt asia tuovat mukanaan ystävällisyyttä ja tuttuutta aiheisiin, joita vakava media käsittelee etäisesti, kuivasti ja abstraktilla tasolla jos ollenkaan (Williams 2003:231). Julkisuuden henkilöitä, varsinkin viihdemaailman tähtiä haastateltaessa henkilön yksityiselämään liittyvä anekdootti toimii yleensä houkuttimena, koska se paljastaa jotain uutta henkilöstä. Samassa haastattelussa käsiteltävä tiedollinen osuus tulee usein hoidettua persoonaan liittyvien asioiden ohessa. Haastattelut etenevätkin usein tietyllä kaavalla ja sanattomalla sopimuksella, että haastateltava antaa jotain henkilökohtaista tietoa itsestään ja saa vastavuoroisesti samalla markkinoida viimeisintä työtään, esimerkiksi elokuvaa tai levyä. (Marshall 2005:24-25.)

Viihteeseen ja informaatioon jakamiseen liittyy usein myös kahtiajako julkiseen ja yksityiseen. Perinteisesti julkinen on ollut sitä mitä lähetetään esimerkiksi politiikasta yksityiseen eli kotiympäristöön. Joukkoviestintä on välittäjänä näiden kahden välillä. (Fairclough, 1997: 54.) Nykyiselle television ohjelmatarjonnalle puolestaan on tyypillistä yksityisen tulo julkiselle alueelle, television materiaaliksi. Tähän ilmiöön liittyy esimerkiksi keskusteluohjelmien vieraina haastateltavat ”tavalliset ihmiset”, jotka kertovat omista kokemuksistaan. Rivikansalaisen ääni tuo ohjelman lähemmäs katsojan jokapäiväistä elämää ja antaa läheisemmän kuvan aiheesta. (Aslama 1995: 5-7.)

Dualistista jakoa viihteelliseen ja informatiiviseen journalismiin hankaloittaa sekin, että samalla mediasisällöllä voi olla katsojasta riippuen erilaisia funktioita. McQuail (2000: 79-80) esittää näiksi funktioiksi uutta tietoa tarjoavaa informaatiota, selittävää korrelaatiota, säilyttävää jatkuvuutta, paineita poistavaa viihdettä sekä kampanjoivaa mobilisaatiota. Useampaa näistä funktioita voi esiintyä samassa ohjelmassa ja mikä tärkeämpää, sama sisältö voi palvella eri tarkoituksia. Koska funktiot eivät poissulje toisiaan, ei voida sanoa että jokin ohjelma olisi puhtaasti vain yhtä näistä.

4.2 Toimittajan rooli

Ohjelman toimittaja tai juontaja on tärkeässä roolissa antaessaan kasvot ohjelmalle. Katsojan mielipide juontajasta vaikuttaa siihen, miten muuhun ohjelmasisältöön suhtaudutaan ja mitä ohjelman eri osuuksista ja vierailijoista ajatellaan. Ammattitaidon ohella kuva juontajasta muodostuu sen mukaan, kuinka empaattinen, luotettava ja

miellyttävä tämä on. Oppikirjaesimerkki hyvästä toimittajasta korostaa edellisten lisäksi luontevuutta, selkeyttä ja persoonallisuutta. (Isotalus 1996:45-46.)

Viihteellistyneissä informatiivisissa ohjelmissa voi näkyä juontajan persoonan korostamista ja jutustelusuhde juontajan ja yleisön välillä. Arkipäiväisen jutustelunomaisen keskustelun tulo ohjelmiin saattaa heikentää käsittelyn uskottavuutta. Esimerkiksi poliitikon poikkeaminen totutusta poliittisesta retoriikasta ”tavallisen kansalaisen” puhetyyliin estää myös entiseen karismaan vetoamisen. (Fairclough, 1997:25.) Toisaalta kun nuortenohjelmissa puhujana on nuorisokulttuurin edustaja, on luonnollista että tämä puhuu omaa kieltään. Nuorten puhetapa on yksilöiden välinen tapa ilmaista, millaisia nuori, nuoriso ja nuoruus ovat tai millaisia niiden tulisi olla. Puhetyyli on yhteisön jäsenille yleensä samankaltainen, minkä vuoksi jäsenet osaavat tulkita toisiaan. (Hoikkala 1989: 79-80.) Nuortenohjelmien toimittajan puhetyylin tulisi sopia tähän muottiin ollakseen uskottava yleisön silmissä. Puhetavan spontaanius ja yleispuhekielisyys lisäsanoineen ja mahdollisine epätäydellisine lauseineen lisää vaikutelmaa juontajan läheisyydestä suhteessa yleisöön (Isotalus 1996:87). Uskottavuuden ongelma jutustelunomaisuudessa koskeekin enemmän niitä ryhmiä, joilla puhekielisyys ei kuulu tavanomaiseen keskusteluun. Nuortenohjelmassa voisikin uskottavuutta heikentää yhtäkkinen yleiskielisyys ja virallisuus.

Arkipäiväistä keskustelua mukaillaan usein myös haastatteluissa, joissa anonyymien toimittajien sijaan haastattelijoina toimivat ”mediapersoonat” ja haastateltavina ”julkkiksia”. (Fairclough, 1997: 60-71.) Mediapersonaksi muodostutaan yleensä hiljalleen ja sen taustalla voi olla voimakastakin televisioidentiteetin muokkausta. Yleensä kyse ei olekaan näiden juontajien tai toimittajien muita paremmasta kyvystä tai sopivuudesta televisioesiintymiseen vaan henkilön persoonallisuuden sinnikästä esiintuomista. (Isotalus 1996:30.) Juontajan persoonaa korostavia seikkoja ovat esimerkiksi murteellisuus ja muu puhekielisyys. Myös esimerkiksi aggressiivinen, totutusta juontajan roolista poikkeava käytös voi johtaa mediapersoonallisuuden syntymiseen. (Fairclough, 1997: 193.)

Televisioesiintyjänä juontaja tai toimittaja on tuttavallisessa suhteessa katsojaan, mistä viestii nonverbaalin viestinnän merkitys verbaalin viestinnän ohella. Tästä huolimatta katsojalla on harvoin mahdollisuutta vuorovaikutukseen juontajan kanssa tai tavata häntä. Juontajan ja katsojan välinen suhde on lähes pelkästään yksisuuntainen erilaisista puhelin- ja internetäänestyksistä huolimatta. Juontajan tuttuus syntyy sellaisen

vuorovaikutuksen kautta, jossa juontaja osoittaa samanaikaisuutta sekä huomiota katsojilleen. Niinkin yksinkertaiset keinot kuin puhuttelut ja suoraan kameraan katsomisen kautta syntyvä katsekontakti lisäävät juontajan tuttuutta. Intiimiyttä on helppo lisätä sellaisissa ohjelmissa, joissa juontajalla on mahdollisuus ottaa kontakti paikalla olevaan yleisöön, mennä yleisön joukkoon ja reagoida siellä oleviin henkilöihin. (Isotalus 1996:38-40.)

Juontajalla tai toimittajalla on ohjelmissa erilaisia tehtäviä. Juonnoissa tehtävänä on kuljettaa ohjelmaa eteenpäin osiosta toiseen ja ikään kuin toimia linkkinä katsojan ja ohjelman osien välillä. Juonnoissa juontaja on lähimpänä katsojaa, koska tilanne on epävirallisempi kuin muissa tehtävissä. Uutistoimittaja ottaa enemmän etäisyyttä katsojaan, mistä kielii jo toimittajan asettaminen useimmiten pöydän taakse. Haastatteluissa ja keskustelun johtamisessa toimittajalla on usein spontaani ja katsojaläheinen tyyli. (Isotalus 1996:122-123.) Vaikka toimittajan ensisijainen tehtävä olisikin informoida katsojaa, pyritään niissäkin tilanteissa tuomaan mukaan inhimillisyyttä ja katsojaläheisyyttä esimerkiksi hymyilemällä. Nonverbaalinen viestintä lisää ohjelmien vetovoimaa. Jokaisella toimittajalla tai juontajalla onkin informatiivisen tehtävän lisäksi tehtävä miellyttää katsojaa ja toimia sitä kautta ohjelman vetonaulana. (Isotalus 1996:151.)

4.3 Vaihtoehtona informaatio, tarinankerronta ja attraktio

Koska journalismin jakaminen kahteen erillään olevaan leiriin on melko kapeakatseista ja kategorisoivaa, on syytä tarkastella vaihtoehtoisia malleja. Ekström (2000) hylkää kaksinapaisuuden, sillä hän uskoo, ettei journalismista olisi voinut tulla niin suosittua kuin se on, jos se tarjoaisi vain tietoa ja valistusta. Ekströmin mallilla journalismista etsitään informaation, tarinankerronnan ja attraktion piirteitä. Kolme lähestymistapaa erottavat tekijät löytyvät viestinnän tavoitteesta, yleisön tarpeesta, journalismin ja journalistin roolista, yleisön roolista sekä kolmansien osapuolien, kuten haastateltavien roolista. Kolme moodia esittävät ideaaliryhmittelyä, joten on todennäköistä, että yhden ohjelman sisältä ja yksittäisistä jutuista löytyy eri moodeja. Oleellista on kuitenkin erottaa toimittajan, katsojan ja osallistujan erilaiset roolit verrattuna perinteiseen kahtiajakoon. Taulukko 1. esittää Ekströmin vaihtoehdon ja kolmen moodin piirteet tiivistetyssä muodossa.

Taulukko 1. Mats Ekströmin moodijaottelu

	Informaatio	Tarinankerronta	Attraktio
Viestinnän tavoite	Vedota katsojiin tarjoamalla tietoa, joka on relevanttia, uskottavaa ja kiinnostavaa	Saada katsojat mukaan kertomalla tarpeeksi kiinnostava, jännittävä ja dramaattinen tarina	Houkutella katsojia speaktaakkeilla, shokeeraavilla tai erikoislaatuilla teemoilla ja toimijoilla
Yleisön tarve	Tiedonjano, ajan tasalla pysyminen	Kuuntelemisen nautinto ja samaistuminen, empatia, jännitys	Katsomisen, jopa tirkistelyn nautinto
Journalismin ja journalistin rooli	Tiedonvälittäjä	Tarinankertoja	Järjestäjä, näytteilleasettaja
Yleisön rooli (miten juttu tms. sen rakentaa)	Tiedonhakija (kansalainen)	Kuuntelija	Katsoja, yleisö
”kolmansien osapuolien” esim. haastateltavien rooli	Tiedonlähde	Henkilöhahmo	esiintyjä

Saavuttaakseen päämääränsä ohjelman tekijät haluavat kohdata yleisön tietyllä tavalla. Tarkoitukset voivat olla ympäripyöreitä tai yksityiskohtaisia, mutta yhteinen nimittäjä on katsojiin vetoaminen ja heidän osallistumisensa. Viestinnän tavoite on ensimmäinen moodien ilmenemistaso. Informaatiossa viestinnän tavoite on vedota katsojiin tarjoamalla oleellista, luotettavaa ja kiinnostavaa tietoa. Tarinankerronnan moodissa katsojat saadaan mukaan esittämällä kutkuttava, dramaattinen tarina. Attraktiossa

houkuttimena toimii speaktaakkeli, joka voi olla shokeeraavakin. Katsojien uskotaan myös olevan kiinnostuneita erikoislaatuista teemoista. (Ekström 2000.)

Toinen moodien ilmenemistaso on yleisön tarve (Aslama 2005). Tarve liittyy katsojan perusteluihin olla tietyn ohjelman yleisönä ja myös sitoutua ohjelmaan. Se vastaa kysymykseen miksi ohjelma on katsojalle katsomisen arvoinen. Informaatiomoodissa yleisö on tiedonjanoinen ja haluaa pysyä ajan tasalla ajankohtaisista asioista. Tarinankerronnassa puolestaan on kyse samaistumisesta, empatiasta, jännityksestä tai vain tarinan kuulemisen nautinnosta. Attraktion moodissa nautinto syntyy katsomisesta, jopa tirkistelystä. Kiinnostuksen kohteena voi olla esimerkiksi jotakin vaiettua tai epätavallista. (Ekström 2000.)

Attraktion moodin ajatus on tuttu esimerkiksi elokuvantutkimuksessa varhaisten attraktioelokuvien muodossa. Gunningin (2002) mukaan 1900-luvuun alun liikkuvat kuvat kalastelivat katsojan välitöntä huomiota ainutkertaisen ja itsessään kiinnostavan tilanteen tarjoamalla mielihyvällä. Tuohon aikaan pelkkä liikkuvan kuvan luoma illuusio läsnäolosta jossain toisessa tilanteessa oli hyvin attraktiivista. Nykyisessä audiovisuaalisessa maailmassa liikkuvan kuvan ja kiinnostavien tilanteiden lisäksi nähdään erilaisia efektejä, jotka tarjoavat aistiärsyksiä ja palvelevat attraktionnälkäistä yleisöä (Herkman 2001:81).

Kolme viimeistä moodin ilmenemismuotoa kuvaavat toimijoiden, journalistin, yleisön ja kolmansien osapuolien, vieraiden roolia. Jako moodeihin on kuitenkin karkea, sillä rooleihin vaikuttaa moni muukin seikka kuin moodi. (Ekström 2000.) Se, millaisen roolin osapuolet saavat, riippuu niin identiteetistä kuin osapuolten välille rakentuvista suhteista. Roolit voivat olla ristiriitaisiakin, sillä esimerkiksi juontaja voi olla yhtä aikaa tärkeän informaation hankkija, viihdyttäjä ja ”tavallinen ihminen”. (Fairclough 1997: 167-168.)

Moodijaottelun informaatiossa journalistin rooli on tiedonvälittäjä, mikä noudattaa pitkälti perinteistä journalistin roolia opetuselementteineen ja vahtikoirana toimimisineen. Yleisö on vastakkaisella puolella tiedonhakijana, kansalaisena. Haastateltavien ja muiden kolmansien osapuolten tehtäväksi jää tietolähteenä toimiminen. (Ekström 2000; Aslama 2005.) Kun journalismia toteutetaan informaation kannalta, on se lähellä Mörän (2004) ja Bourdieun (1988) ihannoimaa tiedostava journalismia, joka on suunnattu osallistuville kansalaisille.

Tarinankerronnan moodissa journalisti kuljettaa kertojana tarinaa eteenpäin yleisön saadessa kuuntelijan ja seuraajan roolin. Kolmannet osapuolet ovat tarinan henkilöhahmoja, joiden edesottamuksia ohjelmassa käsitellään. (Ekström 2000.) Valaskivi (2002:19) kutsuu tällaista journalismia melodramaattiseksi journalismiksi. Siinä keskitytään yksilöön, ja rakennetaan hänen tarinastaan tunteisiin vetoava kaari, joka pitää katsojat otteessaan.

Attraktiomoodissa journalisti toimii näytteilleasettajana ja järjestäjänä ja yleisön rooli on katsoja. Kolmannet osapuolet ovat katseen ja kiinnostuksen kohteita, esiintyjä. (Ekström 2000.)

Informaatio journalismin moodina sisältää ohjelmia, joiden tarkoitus on antaa merkityksellistä, relevanttia ja kiinnostavaa tietoa. Informaatiomoodiin sisältyy myös perinteiset opettamisen ja valistuksen tarkoitukset. Informaatio-ohjelmissa oleellista on, että pyrkimys tiedonvälitykseen sisältyy tuotantoprosessiin, jossa mahdollisuus saavuttaa tavoite pyritään maksimoimaan. Sisällön ja valintojen tulee olla perusteltuja, sillä muunlainen ohjelma ei palvele tietoa etsivää yleisöä. Yleisölle ohjelmilla on merkitystä joko henkilökohtaisella tasolla tai yleisen kiinnostuksen vuoksi. (Ekström 2000.) Informatiivinen tieto palvelee siis katsojia joko välittömästi, jolloin yksityiskohtaisilla evidensseillä on merkitystä vastaanottajalle, tai välillisesti, jolloin tieto on relevanttia katsojan todellisuudesta muodostaman kokonaiskäsityksen kannalta (Ahmavaara 1969:136).

Tarinoissa olennaisessa osassa ovat tapahtumapaikat ja ajat, mutta suuri painoarvo annetaan henkilökohtaiselle todistamiselle ja persoonallisuudelle (Fariclough 208-209). Tarinankerronnalla ei välttämättä pyritä painottamaan asian tärkeyttä vaan saamaan katsojan uteliaisuus tapahtumia kohtaan heräämään. Tarinalle tyypillistä on, että tapahtumat esitetään järjestyksessä, mistä on luettavissa syy-seuraus -suhteet. Tarinoissa on usein nähtävillä satujen esimerkin mukaisesti vastavoimia, kuten hyvä ja paha. Satujen tapaan tarinankerrontaan kuuluu myös käännekohtia, jotka voivat sisältää opetuksia sekä loppuratkaisu, joka usein ratkaisee ongelmat. Tarina voi olla myös monikerroksinen. Tapahtumien välillä juonta voidaan kuljettaa esimerkiksi viittaamalla samanaikaisiin tapahtumiin toisaalla. (Ekström 2000; Aslama 2005.)

Ohjelman tekijöiden näkökulmasta tarinankerrontaa hyödyntävissä ohjelmissa on tavoitteena muokata todellisista tapahtumista kiinnostavia tarinoita. Myös

studiokeskustelut voivat olla tarinankerrontaa. Tällaiset keskustelut noudattavat käsikirjoitusta ja vierailta voi olla ennalta määritellyt roolit, vaikkei kyseessä olisikaan manipulointi. Ohjelman tekijöiden on luotava tarinalle otolliset puitteet. Tarinankerronta kaappaa katsojat mukaansa ja saa heidät odottamaan ratkaisua. tarinat herättävät tunteita, mutta auttavat myös ymmärtämään maailmaa, muita ihmisiä ja itseä. Journalistisen tarinankerronnan täytyy olla uskottavaa ja pysyä kohtuudessa, mutta sen ei tarvitse sisältää koko totuutta. (Ekström 2000.) Esimerkki tutusta tarinankerrontaa käyttävästä journalistisesta ohjelmasta on Yleisradion MOT, jossa kertomus rakennetaan usein päähenkilöiden varaan ja jutussa on opetus ja ratkaisu (Aslama 2005).

Attraktiossa ohjelman tekijät pyrkivät tuomaan valokeilaan henkilön, asian tai ilmiön, joka houkuttelee ja kiehtoo yleisöä uutuudellaan, ennennäkemättömyydellään ja shokeeraavuudellaan. Ohjelmien aiheet on saatettu toteuttaa myös yksinoikeudella, jolloin vastaavaa ensikäden tietoa ei ole saatavilla muualta. Ohjelman tekijöillä on tiukka ote koko tuotantoprosessista, jopa vieraista. Attraktiossa liikutaan usein normaaliuden rajoilla käsitellessä tabuja ja muita epätavallisia asioita. Tyypillistä näille ohjelmille on näyttävät mainokset ja otsikot sekä kaikenlainen äänekkyys. (Ekström 2000). Ulkoisilta puitteiltaan ja sisällöltäänkin piirteet ovat lähellä tabloidijournalismia (Sparks & Tulloch 2000).

Attraktiojournalismin sisältöä voi hyvin kuvailla mediatapahtumiksi. Journalismina se ei raportoita tapahtumista tai kuvaa niitä, vaan jopa luo tapahtumia mediassa ja mediaa varten. Se tekee ihmisten yksityisasiasta julkisia ja usein attraktion kohteille, esiintyjille riittää houkuttimeksi televisiossa esiintyminen. Ohjelman houkuttimina voivat toimia esimerkiksi konfliktit, yksityiselämä, kummalliset ihmiset, hullut tapahtumat, paljastukset ja skandaalit (Ekström 2000.) Attraktio ei aina liity negatiivisiin asioihin. Esimerkiksi MTV3:n uutisten loppukevennykset sisältävät usein hullunkurisen ihmisen tai muun ennalta tuntemattoman vetonaulan, jonka vuoksi katsojat malttavat ohjelman loppuun saakka.

Kuten jo aikaisemmin on todettu, samassa ohjelmassa voi olla piirteitä useammasta moodista. Tämä on jopa todennäköistä. Moodit esiintyvät harvoin täysin puhtaina, eikä attraktion moodia hyödyntävä ohjelma välttämättä sisällä kaikkia attraktion piirteitä. Esimerkiksi ohjelma, joka suurimmaksi osaksi kuuluu informaation moodiin, saattaa

sisältää attraktioelementtinä jonkin ennennäkemättömän tai ainutlaatuisen kuvanauhan.
(Aslama 2005.)

5 VALISTUSTA JA VAUHDIKKAITA TILANTEITA

Tarkasteluni kohteena on viisi television nuortenohjelmaa, joista kahdesta, Uutismixistä ja StationT:stä yksi jakso, Superfarmista kaksitoista, Musiikki-tv:stä kolmetoista ja Buusterista neljätoista jaksoa. Neljä ensimmäistä ohjelmaa on Yleisradion, viimeinen kaupallisen Nelosen ohjelmistosta. Uutismixiä on aineistossa vain yhden jakson verran, koska muut tarkkailuajankohdan jaksot oli peruttu hiihdon maailmanmestaruuskilpailujen vuoksi. StationT puolestaan lähetetään normaalisti digitaalisella FST5-kanavalla, mutta tarkkailujaksolla yhden ohjelman verran poikkeuksellisesti myös analogisella TV2-kanavalla.

5.1 Ohjelmien sisältö

Että käsiteltävistä ohjelmista ja niiden sisällöstä saataisiin parempi kuva, järjestän niissä käsiteltävät asiat aihealueittain. Kategorioiden pohjana käytän Helsingin Sanomien eri osioiden jaottelua siten, että mukana ovat niin päivittäin kuin viikoittain kirjoitettavat osuudet. Rajaan kuitenkin pois osiot Sää, Kaupunki, Nimiä tänään ja Minne mennä, koska niiden sisältö sopii muidenkin aihealueiden alle. Tällä pyrin yksinkertaistamaan jaottelua luettavampaan muotoon ja saamaan juttujen varsinaiset teemat esiin. Tämän rajauksen jälkeen kategorioita on seuraavat neljätoista: Kotimaa, Ulkomaat, Talous, Urheilu, Kulttuuri, Mielipide, Elämä & terveys, Tiede & luonto, Hinta & laatu, Ruoka & juoma. Koti & tyyli, Matkailu, Työ sekä Asunto. Ohjelmien sisällön perusteella on tarpeellista lisätä taulukkoon eläimet, joita käsitellään ohjelmissa verrattain paljon ja tämän kategorian lisäämällä saadaan jaottelua vastaamaan paremmin todellisia sisältöjä. Ohjelmissa ei käsitelty lainkaan matkailuun tai asumiseen liittyviä aiheita, joten taulukon selkiyttämiseksi ne jätetään kuvion ulkopuolelle.

Taulukon ulkopuolelle jää joitakin ohjelmasisältöjä, jotka eivät sovi mihinkään kategoriaan. Tällaisia ovat esimerkiksi Buuseri-ohjelman Rehtorin haaste, jossa koulun rehtori toteuttaa edellisellä viikolla vieraillun koulun oppilaiden antaman haasteen. StationT:ssä oli tietokilpailu vieraana olevalle nuorelle urheilijalle, joka ei sisällöltään sovi mihinkään kategoriaan.

Taulukko 2. Nuortenohjelmien sisältö jaoteltuna aihealueisiin

	Superfarmi	Buusteri	Uutismixi	Musiikki- tv	StationT	Yht.
Kotimaa	5		2			7
Ulkomaat	1		1		1	3
Talous	1					1
Urheilu	1	12	1		1	15
Kulttuuri	11	18	1	8		37
Mielipide	3	8				12
Elämä & terveys	4	12			3	19
Tiede & luonto	1	3				4
Hinta & laatu	2					2
Ruoka & juoma		3				3
Koti & tyyli		2	1			3
Työelämä	7	6				13
Eläimet	4	3				7

Kulttuuri on näkyvästi esillä nuortenohjelmissa. Vaikka suurin osa kulttuuriosuuksista liittyi musiikkiin ja tarkemmin populaarimusiikkiin, saivat ohjelma-aikaa myös tanssi, teatteri, musikaalit, elokuva ja sarjakuvat. Kulttuuripainotteisuutta ohjelmissa lisää sekin, että osa työelämää käsittelevistä jutuista liittyi taiteeseen ja kulttuuriin. Lisäksi ohjelmien vieraat olivat musiikintekijöitä, jolloin monen muutakin aihetta käsittelevän keskustelun ohessa kulttuuri sai esitysaikaa.

Ohjelmista vain yksi, Musiikki-tv, on puhtaasti yhden asian ohjelma. Se käsittelee vain musiikkia eikä ohjelman vieraidenkaan kanssa keskustella juurikaan aiheen ohi. Muissa ohjelmissa kulttuuria käsiteltiin teemojen kautta. Joko koko jakso kiertyi tietyn teeman ympärille tai kuten useimmissa, tapauksissa ohjelman osio käsitteli kulttuuria. Esimerkiksi Buusterin yhden viikon jokaisessa viidessä ohjelmassa vierailtiin

tutustumassa tanssiteatteri Hurjaruuthiin, jolloin sama aihe jatkui jaksosta toiseen erilaisin painoituksin. Eri jaksoissa tutustuttiin teatteriin niin lavalla kuin lavan takanakin.

Toinen suuri ryhmä ohjelmien sisällössä on elämään ja terveyteen liittyvät aiheet. Se sisältää fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen liittyvät konkreettiset aiheet sekä ihmissuhteisiin ja hyvinvointiin liittyvät aiheet. Kun muissa ohjelmissa terveyttä käsiteltiin teemajaksojen kautta, on Buusterissa viikottainen Terveyskorni, jossa aikakauslehdistä tuttuun tapaan katsojat saivat esittää kysymyksiä lääkärille mieltään askarruttavista asioista. StationT:n jakso käsitteli seksuaaliterveyttä ja erityisesti hiv:ta murtaen myyttejä, antaen ajankohtaista tietoa ja opettaen suojautumaan tartunnalta.

Ohjelmissa käsiteltiin paljon tunteisiin ja ihmissuhteisiin liittyviä asioita, mutta myös laajemmin haaveita, arvoja ja muita vaikeasti määriteltävissä olevia asioita. Niistä keskusteltiin yleensä vierailijoiden, kuten muusikoiden sekä Buusterissa koulun oppilaiden ja juontajien kesken. Konkreettisempiin aiheisiin puolestaan haettiin tietoa myös asiantuntijoilta.

Tarkasteltavista ohjelmista suurin osa lähetettiin helmikuun alkupuoliskolla. Keväällä niin peruskoulua kuin lukiotakin päättävät miettivät tulevaisuuttaan, kesätöitä, haaveammattejaan ja keväistä yhteishakua. Ohjelmissa työelämää ja erilaisia ammatteja käsittelevät osuudet olivatkin tärkeässä roolissa. Iltapäivien kilpailevissa Superfarmissa ja Buusterissa tutustuttiin ensimmäisessä seitsemään ja toisessa kuuteen eri ammattiin. Mukana oli mm. sarjakuvapiirtäjän, proviisorin ja levy-yhtiötyöntekijän ammatit. Kesätöistä tutustuttiin mm. Muumimaailman Nuuskamuikkuseen ja satamatyöntekijään.

Urheilu oli suuressa roolissa Buusterissa. Muissa ohjelmissa urheilu ja liikunta näkyivät joko kerran tai ei ollenkaan, kun Buusterin lähes jokaisessa jaksossa oli urheilua. Suurin osa urheiluannista oli lajeihin, kuten telinevoimisteluun, paintballiin ja joukkuevoimisteluun tutustumista. Yksittäisestä jaksosta urheilu saattoi viedä ajallisesti yli puolet.

Eläinaiheet olivat melko suuressa roolissa molemmissa iltapäiväohjelmissa, Buusterissa ja Superfarmissa. Vaikka käsiteltäväksi pääsi tavallisempiakin eläimiä, kuten hevosia ja löytökissoja, olivat eksoottiset eläimet korostetussa asemassa. Lemmikkieläiminä tutustuttiin mm. siileihin ja erilaisiin liskoihin ja käärmeisiin. Jutuissa eksoottisista

eläimistä käsiteltiin lemmikin ominaisuuksia ja hoitoa kun taas tutumpien eläinten kanssa keskityttiin harrastuksiin, kuten agilityyn.

Yhteiskunnallisia aiheita käsiteltiin nuortenohjelmissa melko vähän. Nuorten uutisohjelma Uutismixissä oli oletetusti sekä koti-, että ulkomaanaiheita. Uutismixin ulkomaan uutinen oli tarkastelujaksossa raportti Afganistanista keskittyen naisten ja lasten tilanteeseen ja elämään. Jutussa haastateltiin mm. afganistanilaista naiskansanedustajaa.

Muista ohjelmista yhteiskunnallisia aiheita oli vain Yleisradion Superfarmissa. Mm. täysi-ikäisyyttä ja sensuuria käsittelevien aiheiden lisäksi lähes kokonainen jakso oli omistettu lähestyville eduskuntavaaleille, nuorten ehdokkaiden esittelylle, paneelikeskustelulle ja muulle vaaleihin liittyvälle.

Yllättävän pieni osa ohjelmasisällöistä käsitteli tyyliä, pukeutumista ja kauneutta ottaen huomioon, kuinka olennaisesti pukeutuminen ja muoti liittyvät nuorisokulttuuriin ja erityisesti tyttöjen kiinnostuksiin. Buusterin Trendikornerin aiheita olivat meikkiutuudet sekä kotimaisen kenkä- ja laukkusuunnittelija Minna Parikan mallisto. Uutismixin pukeutumiseen liittyvä juttu liittyi vaatekokoihin ja niiden yhdenmukaistamiseen Euroopassa.

Tiede, kuluttaminen ja ruoka olivat ohjelmissa vain pienessä roolissa. Ruokaa laitettiin Buusterin Ruokakornerissa ammattikoulun ravintola-alalla opiskelevien nuorten opastuksella. Kuluttaja-asioita käsiteltiin Superfarmissa, jossa testattiin uuden X-Box-pelikonsolin toimintaa ja pelejä ja keskusteltiin äänilevyjen hinnasta ja kuluttamisesta. Tiede oli mukana Buusterin marginaalissa jokaviikkoisena matematiikkakilpailuna, johon osallistui sekä oppilaita, vierailijoita että katsoja.

5.2 Nuortenohjelmien moodit

Seuraavassa tarkastelen, missä muodossa nuortenohjelmat tarjoilevat yleisölleen aiheitaan. Haen nuortenohjelmien sisällöstä Mats Ekströmin (2000) mallin mukaisia informaation, tarinankerronnan ja attraktion piirteitä ja pyrin tällä jaottelulla hahmottamaan nuortenohjelmien erilaista luonnetta ja erilaisia mahdollisuuksia käsitellä samoihin aihepiireihin kuuluvia aiheita.

5.2.1 Buusteri

Buusterissa hallitsevia moodeja ovat informaatio ja attraktio. Toisaalta ohjelmassa on informaation moodiin lukeutuvia elementtejä, kuten asiantuntijoita haastateltavina, mutta ohjelma pyrkii tarjoamaan aina jotakin uutta ja ennennäkemätöntä sekä käsittelemään yksityiseen liittyviä asioita.

Teemat, joita ohjelma käsittelee ovat monipuolisia. Vaikka suuri osa yksittäisistä jutuista onkin kulttuuriin, urheiluun ja hyvinvointiin liittyvää, on aiheissa vaihtelua eikä käsittely jää aivan pintapuoliseksi. Tiedon uskottavuuden takaamiseksi asiantuntijoita haastatellaan niistä aiheista, joista heillä on paras tietämys, eikä heitä käytetä ohjelmassa turhaa.

Aiheiden kiinnostavuus yleisön keskuudessa on pyritty takaamaan sillä, että yleisöllä on mahdollisuus vaikuttaa käsiteltäviin aiheisiin. Yleisön esittämiin toiveisiin pystytään myös vastaamaan, sillä ohjelman eri kornerit tarjoavat luontevan esityspaikan lähes aiheelle kuin aiheelle. Aineistossa ensiesityksensä saava terveyskorneri on saanut alkunsa katsojien toiveiden perusteella, mikä kertoo reagoimisesta yleisön antamaan palautteeseen.

Ohjelman attraktiivisina houkuttimina toimivat ohjelmassa vierailevat nuorisokulttuurin edustajat sekä erikoislaatuiset tapahtumat, kuten viikoittainen Rehtorin haaste, jossa edellisellä viikolla vierailun koulun oppilaat haastavat seuraavan koulun rehtorin tekemään jotain rehtorin rooliin normaalisti kuulumatonta. Aineiston jaksoissa rehtorit joutuivat tekemään asioita, joissa on riski joutua nolatuksi mutta toisaalta osoittaa huumorintajunsa. Yksi rehtoreista hyppi minisukset jalassa hyppynarua laulaen samalla Piippolan vaarilla oli talo, toinen rehtori tanssi rokkia koulun vanhimman oppilaan kanssa ja kolmas lauloi kappaleen Suklaasydän koulunsa oppilaille ystävänpäivän kunniaksi.

Rehtorin haasteessa Buusteri tarjoaa attraktiojournalismia puhtaimmillaan. Siinä ohjelma antaa käyttöön areenan esittää yleisölle jotain erikoista, potentiaalisesti shokeeraavaa katsottavaa. Yleisön tirkistelynhalua ja nautintoa lisää se, että tapahtuman kolmas osapuoli, esiintyjä, on auktoriteettiasemassa oleva rehtori, jonka rooli on

tavanomaisesti täysin päinvastainen. Suurimman katselunautinnon tehtävän suorittamisesta saavat varmaankin saman koulun sekä haasteen lähettäneen koulun oppilaat.

Buusterin lemmikkejä ja muita eläimiä käsittelevä Karvakorneri-osio liikkuu informaation ja attraktion välimaastossa. Eläinten hoitoa, elinoloja ja piirteitä käydään läpi melko kaavamaisesti, mutta eläinlajit eivät ole yleisimpiä kotieläimiä. Iguaanien, valetomaattisammakoiden ja tiikerisalamanterien kaltaisten eläinten valinta on kaukana nuorten arkipäiväisistä kissoista ja koirista ja tekee Karvakornerista erikoislaatuisia kummajaisia esittelevän ohjelmapätkän.

Buusterissa on joka päivä juontajina sama kaksikko, mies ja nainen. Ennen työtään Buusterissa miesjuontaja Aleksis Sariola näytteli päivittäissaippuasarja Salatuissa elämässä. Rooli teini-ikäistenkin paljon katsomassa sarjassa toi hänelle ihailijoita ja ”julkisarvoa”, joten hänen siirtymisessään nuortensarjan juontajaksi on itsessään attraktiivisia piirteitä. Buusterissa ei kuitenkaan korosteta hänen persoonaansa niin, että hänestä luotaisiin mediapersoonaa.

Juontajat eivät ole ohjelmassa pääosassa, vaan antavat sen tilan vieraille. Toimittajien tehtävä jakautuu haastattelevan tiedonvälittäjän ja näytteille asettavan järjestäjän välille. Haastatteluissa juontajien kysymykset vaikuttivat enemmän etukäteen käsikirjoitetuilta ja harkituilta kuin vapautuneelta keskustelulta. Haastateltavien vastaukset olivat samoin melko suorita ja sisälsivät pyydetyn tiedon. Juontajat toimivat toisessa roolissaan näytteilleasettajina erilaisille näytöksille ja esiintymisille. Attraktiojuttujen juontojen yhteydessä toimittajienkin rooli vapautuu ja he näyttävät haastatteluja enemmän omaa persoonaansa. Esimerkiksi esitellessään koulun ilmaisutaidon tarjontaa he saattoivat varjomiekkailta tai tanssia kameran edessä. Paint ball -harrastusta käsittelevässä jutussa naisjuontaja pääsi myös ensimmäistä kertaa elämässään kokeilemaan lajia. Jutussa juontaja oli siis tiedonvälittäjän ja järjestäjän lisäksi myös esiintyjä, johon lajia kokeilemattomien katsojien oli mahdollisuus samaistua.

Koko ohjelman jaksojen läpi juontajien lisäksi paikalla on joku muusikko. Yhden muusikon vierailu kestää viikon ja vierailija pyritään valitsemaan vierailtavan koulun entisten oppilaiden joukosta. Aineiston jaksoissa mukana olivat Idols-muusikot Jani Wickholm ja Hanna Pakarinen sekä Kotiteollisuusyhtyeen Hynynen ja Hongisto. Viikon aikana vieraat kertovat koulumuistoistaan, osallistuvat jakson teemojen

käsittelyyn mielipiteillään ja mahdollisesti esittävät jonkun kappaleensa. Yhdessä jaksossa kutakin vierailijaa haastateltiin asiantuntijoina heidän viime aikojen työstään eli esimerkiksi julkaistavasta levystä tai kiertueesta. Suurin osa näiden vierailijoiden osallistumisesta liittyikin heidän läsnäoloonsa ohjelmassa ja siten attraktiivisuuteen varsinkin ihailijoiden keskuudessa, eikä niinkään heidän ammatilliseen osaamiseensa ja tietotaitoonsa.

Yleisön rooli ohjelman julkisvieraiden suhteen on kuitenkin tiedonhakija. Vieraista paljastuu ohjelmassa sellaisia henkilökohtaisia asioita jakson teemasta riippuen, jotka ovat faneille arvokkaita anekdootteja ihailun kohteesta. Tällaisia idolin yksityiselämään kuuluvia asioita, kuten Hanna Pakarisen tunteita aiemmin elämässä koetusta työttömyydestä ja Kotiteollisuuden hyvin maskuliinisena ”äijämiehenä” tunnetun Hynysen mietteitä naisista ja seksistä. Tällaisia tietoja nuori voi seuraavana päivänä kertoa niille ystävilleen, jotka eivät itse ole ohjelmaa seuranneet ja siten vahvistaa sosiaalista asemaansa. Vaikka vierailijoiden rooli siis olisi olla paikalla oleva houkutin, tulee heistä myös tiedonlähteitä, kun yleisö kerää murusia heidän yksityiselämästään tietääkseen mahdollisimman paljon idolistaan ja tunteakseen tämän mahdollisimman hyvin.

Toinen Buusterin vierailijatyyppejä on informaation keinojen mukainen tiedonlähde. Esimerkiksi ohjelmassa haastateltavat proviisori, lääkäri, teatteriohjaaja ja voimistelupalmentaja ovat mukana koulutuksensa ja ammattinsa pätevöittäminä. Näistä informaatiolähteistä ei olla kiinnostuneita muiden kuin tiedollisten seikkojen vuoksi, eikä heidän olemuksessaan korosteta tiedon kannalta epäolennaisia seikkoja. Haastatteluita saatetaan kuitenkin tukea elämyksellisemmällä ja visuaalisemmilla aineksilla. Teatteriammattilaisten haastattelua kuvitettiin samaan aikaan näytettävillä harjoituksilla ja voimistelupalmentajan puhuessa kuvassa oli välillä voimistelua niin harjoituksista kuin kilpailuistakin.

Osa vieraista toimi niin tiedonlähteenä kuin esiintyjänäkin. Kokkikornerin nuoret ravintola-alan ammattilaiset niin vastasivat ruokaa koskeviin kysymyksiin kuin valmistivat annoksia. Haastateltu ”veivaaja”, eli salibadymailalla ja -pallolla temppuilija on maailman huipputasoa ja haastattelun ohessa hän antoi näytteitä taidoistaan. Myös muut liikuntaan liittyvät osiot sisälsivät elämyksellisiä elementtejä. Paint ball -värikuulapeliä näytettiin pitkään musiikin säestämänä haastattelun lisäksi.

Mielenkiintoisen lisän ohjelman toimijoiden rooleihin tuo se, että yleisöllä on tietyissä määrin mahdollisuus toimia myös journalistina ja kolmantena osapuolena kun viikoittain vaihtuvan koulun oppilaat osallistuvat ohjelman tekoon. Jokaisella katsojalla ei ole mahdollisuutta päästä kameran toiselle puolelle, mutta jokaisella peruskoululaisella ja lukiolaisella on mahdollisuus saada ohjelman tekijät kouluunsa ja sitä kautta pyrkiä kuvattavaksi jossain roolissa.

Koulun oppilailla on ohjelmassa monenlaisia rooleja. He ovat usein harjoitelleet tanssi-, musiikki-, tai näytelmäesityksiä ohjelmaa varten ja pääsevät esittämään osaamisensa ohjelmassa. Yleensä esitysten tekijöitä ja niissä esiintyviä ihmisiä myös haastatellaan. Oppilaita haastatellaan myös päivän aiheeseen liittyen. Joissain haastatteluissa oppilaat ovat ikään kuin paneelissa yhdessä koulussa vierailevien muusikoiden kanssa, tasa-arvoisina vastaamassa omilla mielipiteillään. Joskus vastaamassa taas on vain oppilaita. Kolmanneksi osapuoleksi yleensä yleisöön kuuluva oppilas voi tulla myös erilaisten gallupien ja kilpailujen kautta, kuten jokaviikkoisessa matematiikkakilpailussa oppilaiden ja vierailijoiden kesken. Journalistin roolia oppilaat pääsevät maistamaan haastatteleamalla viikon vierasta. Tällöin he pääsevät esittämään vieraalle koulun oppilaiden itse keksimiä kysymyksiä. Oppilaat osallistuvat juontajan tehtäviin myös lukemalla yleisöpalautteita.

5.2.2 Superfarmi

Arki-iltapäivien Superfarmissa Yleisradion sivistystehtävät ja informaatio yhdistyvät attraktion ja tarinankerronnan moodeihin. Viestinnän tavoite ohjelmassa on monilta osin informaation moodin mukaista. Se kuitenkin sekoittuu katsojia houkutteleviin spehtaakkeleihin ja erityisiin teemoihin ja toimijoihin. Ainekset sekoittuvat jouhevasti ja niitä on välillä hyvin vaikea erottaa toisistaan. Superfarmi hyödyntää television mahdollistamia audiovisuaalisia keinoja luovasti ja yhdistettynä aiheisiin, joita yleensä käsitellään kuvaten puhuvia päitä.

Aiheiden valinnassa Superfarmi kuulostaa hyvin vakavalta ohjelmalta. Yleisön tiedonnälän tyynnyttämiseksi ja yhteiskunnallisen valveutumisen lisäämiseksi aiheina ovat esimerkiksi sensuuri, nettikiusaaminen, piratismi, kotimaan politiikka, teiniraskaudet, työelämä ja sukupuolten välinen tasa-arvo. Aiheet ovat monipuolisia ja ajankohtaisia niin nuorten elämässä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Uskottavien, vakavien aiheiden lisäksi Superfarmissa on mausteena paljon attraktiota ja hitunen tarinankerrontaa. Ohjelman lähes jokaisessa jaksossa on tavalla tai toisella vieraana joku nuorisokulttuurin toimija, kuten muusikko tai näyttelijä. Ohjelma sisältää paljon erilaisia musiikkiesityksiä ja rakennettuja nähtävyyksiä, kuten julkkisvieraan maalaamassa palkinto-t-paitaan päivän teeman mukaista kuvaa.

Erillisten attraktiojuttujen lisäksi aiheeltaan informaation moodiin kuuluvien ohjelmien käsittelyssä on käytetty paljon elämyksellisiä ja poikkeuksellisia elementtejä. Monissa tällä tavalla käsiteltävissä jutuissa on paljon huumoria ja ironiaa ja sitä kautta kriittisyyttä. Eduskuntavaaleja käsittelevän ohjelman pisimmässä jutussa päähenkilönä oli fiktiivinen anarkisti, joka ei ollut kiinnostunut virallisista vaikutuskanavista, poliittisista puolueista ja vaaleista. Anarkistin laukoessa aggressiivisesti omia mielipiteitään esitettiin välillä pätkiä puolueiden vaaliohjelmista ja muusta virallisesta materiaalista. Jutun edetessä alussa ihannoitavalta vaikuttava anarkisti alkoi vaikuttaa selvästi koomiselta ja sivistymättömältä. Toisaalta toisessa äärilaidassa olevat stereotyyppisesti käsitellyt poliittiset puolueet, näyttivät keski-ikäistyneiltä, etäännyneiltä ja toisiinsa sulautuneilta.

Puolueiden nuoret ehdokkaat saivat ohjelmassa suunvuoron vihreiden pokeria pelaavan miesehdokkaan johdolla. Pöydän ympärillä käydyssä keskustelussa vihreiden, kokoomuksen, vasemmistoliiton ja kristillisten ehdokkaat ruotivat mm. perustuloa. Osiossa ei kuitenkaan ollut perinteisten vaaliohjelmien tapaan toimittajaa johtamassa puhetta, kysymässä kysymyksiä ja jakamassa puheenvuoroja vaan keskustelu eteni omalla painollaan ehdokkaiden välisen keskustelun kautta. Tässäkin osuudessa ohjelma tarjosi osallistujille puitteet käydä keskustelua osallistumatta itse aktiivisesti sen etenemiseen. Erilaista, elämyksellistä vaalikampanjointia nähtiin osuuden lopussa, jossa rap-muusikko Steen1:na tunnettu SKP:n kansanedustajaehdokka Seppo Lampela rappasi metrossa omista vaaliteemoistaan ja yhteiskunnan epäkohdista.

Vaaliohjelmassa käytiin tietoisena läpi Suomen suhteellinen vaalitapa vertauslukuineen ja muine piirteineen. Tätäkin hyvin tietopainotteista osuutta väritettiin kiinnostavammaksi kuvien kautta. Pelkkää ääntä kuuntelemalla vaalijärjestelmän läpikäynti oli faktapohjaista ja luettelevaa. Samaan aikaan koko juttu sai uuden tason ja sävyn kuvien kautta välittyvän ironian ja kritiikin kautta. Kuvissa seurattiin mm. vanhoja filminpätkiä Täällä pohjantähden alla -elokuvasta nyrkkeilykehään. Puhuttaessa julkkisehdokkaiden ja muiden ääniharavien mukana olosta ja siitä, ettei heitä usein olla

tarkoitettukaan itse menemään läpi, vaihtui nyrkkeilykehä muutaman vuoden vanhaan nyrkkeilykuvaan ja entiseen kansanedustajaan Tony Halmeeseen. Osuuden ironisten piirteiden avautuminen edellyttää katsojalta jonkinlaisia tietoja päivänpolitiikasta, sen tapahtumista ja toimijoista. Tämän jutun toisen viestin ymmärtävät katsojat siis todennäköisesti tuntevat myös vaalitavan entuudestaan. Jutun tekemisessä ollaan otettu hyvin huomioon erilaiset katsojat, koska sillä on informatiivinen anti niille katsojille, jotka eivät tunne vaalitapaa, mutta toisenlainen viesti niille katsojille, jotka tuntevat politiikkaa tarkemmin ja erottavat kuvien kautta välittyvän sanattoman viestin.

Kuvien kautta annettu kritiikki ei rajoittunut aineiston ohjelmissa ainoastaan vaaliohjelmaan. Myös musiikkiteollisuutta käsiteltäessä tässä populaarikulttuurin suurkuluttajille suunnatussa ohjelmassa kritisoitiin tarkkaan hittimusiikiksi suunniteltujen kappaleiden tuotantoa. Kokkausohjelmaksi naamioidussa osuudessa valmistettiin hittibiisi mm. vanhasta biitistä ja bikineistä. Kokkiohjelma oli rakennettu ilman puhetta musiikkia, kuvaa ja tekstiä hyväksi käyttäen. Tämäkin ulkoisesti attraktion moodin mukaisesti rakennettu osio sisälsi ajattelemisen aihetta antavan sanoman. Vaikka jutussa oli ollut näkyvää journalismia, se täyttää sisältönsä puolesta ”vahtikoiran” roolin.

Kuten Buusterinkin eläinaiheissa, Superfarmissa ei olla tyydytty esittelemään vain tavallisten ihmisten tavallisia eläinharrastuksia. Buusterin kaltaisiin äärimmäisyyksiin ohjelmassa ei kuitenkaan mennä, vaan ohjelmassa esiteltävät eläinlajit ja harrastukset ovat helpommin toteutettavissa. Hevosten hoitaminen ja koirien esteratakilpailu agility kuuluvat monen nuoren eläinharrastajan harrastuksiin, kun taas lemmikkisiilit ja valjakkoajo kuuluvat eksoottisempaan kastiin.

Kaiken vapaa-ajan tallilla hevosten kanssa puuhailevasta Jennasta kertovat juttu etenee tarinankerronnan moodissa. Siinä käydään läpi hänen harrastuksensa vaiheita, sen vaikutuksia hänen muuhun elämäänsä ja tulevaisuudensuunnitelmiaan. Vaikka tässä jutussa ei olekaan suurta vastakkainasettelua ihmisten välillä, tehdään sellainen ajankäytön ja erilaisten tekemisten välille. Jenna haluaa viettää mahdollisimman paljon aikaa tallilla, minkä vuoksi koulunkäynnin ja kaverisuhteiden hoitamisessa voi tulla ongelmia ja vaikeita valintoja.

Superfarmissa monia aiheita käsitellään tarinankerronnan kautta. Haastatteluissa ja muissa jutuissa on havaittavissa kaari alusta loppuun. Jutussa 16-vuotiaiden

lappilaistyttöjen sankaritarinassa mikä tahansa on mahdollista. Syrjäisen Sallan kunnan tytöt päättävät taistella tylsyyttä vastaan perustamalla ajankulukseen bändin, Stalingrad cowgirls. Tyttöjen saamasta suosiosta yllättyvät kaikki ja heitä pyydetään esiintymään klubeille Helsinkiin ja pian ulkomaille saakka. Samaan tapaan menestystarinan muotoon on tehty juttu Muslimspace-verkkosivustosta ja sen perustajasta. Sivusto syntyi tarpeesta musliminuorten arvojen mukaiselle kokoontumisareenalle internetissä ja on kasvanut suureksi ja suosituksi kohtaamispaikaksi. Superfarmissa kerrottaviin tarinoihin ei kuulu välttämättä voimakasta vastakkainasettelua hyvän ja pahan välillä vaan pikemminkin taistelua olosuhteita ja ennakkoluuloja vastaan. Tarinoille on tyypillistä, että niissä syntyy jotain merkittävää lähtökohdista, joihin jokaisella on mahdollisuus, kunhan mielikuvitusta ja tahtoa löytyy.

Superfarmin journalistien roolit sekoittavat eri moodeja. Tuttavallinen ja persoonallinen toimittaja toisaalta järjestää speksaakkeleita, toisaalta toimii hyvin perinteisessä journalistin roolissa tiedonvälittäjänä. Rooli vaihtuu vieraan ja aiheen mukaan vaikkakin toimittaja vaikuttaa tilanteesta riippumatta ”omalta itseltään”, ei tilanteesta irrottautuvalla toimijalla.

Suurimmassa osassa aineiston jaksoja studiossa oli yksi kolmesta toimittajasta kerrallaan. Toimittajan tehtävä oli haastatella vieraita ja kuljettaa ohjelmaa juonnoillaan. Studiossa tapahtuvat haastattelut etenevät kysymysten ja haastattelujen kautta. Studion ulkopuolella kuvatut osuudet taas ovat usein elämyksellisempiä. Ohjelman eri jaksoissa tutustuttiin elokuvien teossa mukana oleviin ammatteihin, kuten kuvaajaan ja ohjaajaan. Haastattelujen lisäksi näissä osuuksissa käännettiin järjestäjän ja esiintyjän toimijoiden roolit päinvastaisiksi toimittajan ollessa kolmas osapuoli ja haastateltavan ollessa tilaisuuden järjestäjä. Toimittaja pääsi kokeilemaan elokuvien tekemistä puitteissa, jotka haastateltavana ovat elokuva-ammattilaiset olivat luoneet.

Niissä jaksoissa, joissa käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä asioita muuttuu journalistin rooli juontajan lisäksi haastateltavaksi. Esimerkiksi parisuhteita ja väkivaltaa (yhdessä ja erikseen) käsittelevässä jaksossa studiossa on kaksi juontajaa, mies ja nainen, jotka keskustelevat aiheista kahdestaan eri osuuksien välillä. Näissä osuuksissa toimittajat ovat eniten omia itsejään mielipiteineen ja tuntemuksineen. Toki toimittajien välisissä keskusteluissa on käytetty ennalta hankittua tietoa, mutta heidän roolinsa jaksoissa perustuu heidän omaan nuoruuteensa ja sitä kautta samankaltaisuuteen katsojien kanssa. Heidän mielipiteensä eivät ylhäältäpäin auktoriteeteilta, vaan ovat herkkiä aiheita

käsiteltäessä lähempänä nuorten itsensä maailmaa. Näissä osuuksissa toimittajien olemus on erilainen, kuin ulkopuolisia vieraita haastateltaessa. He istuvat tuoleissaan rennommin ja puhuvat puhekielisemmin käyttäen välillä slangi-ilmaisujakin. Toimittajien näissä tilanteissa esiin tuleva nuoruus mutta toisaalta muutaman vuoden yläkouluikäistä katsojaa korkeampi ikä tekee heistä helposti lähestyttäviä mielipidevaikuttajia ja toteuttaa siten informaation moodin mukaista journalistin rooliin kuuluvaa opetuselementtiä hienovaraisesti.

Toimittajien kuulumista nuorten kanssa samaan ryhmään korostaa asiantuntijoita haastatellessa se, että kysymysten sanavalinnat saattavat siirtää toimittajan tiedonvälittäjästä tiedonhakijaksi. Kysymyksiä saatetaan perustella omalla kokemuksella ja tiedon puutteella omaa itseä koskettavassa asiassa. Tieto ei silloin palvele vain katsojaa vaan tiedonhaku yhdistää journalistin ja katsojan samaan joukkueeseen.

Superfarmin yleisö on tiedonjanoisia, yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneita nuoria, jotka haluavat arki-iltapäiviinsä myös viihdettä. Moniin ohjelman aiheisiin liittyy voimakkaasti valistusnäkökulma ja pyrkimys uuden tiedon välittämiseen yleisölle. Ohjelman aiheita käsitellään monikerroksisesti niin, että ne vaativat yleisöltä omaa ajattelua. Toisaalta tämä monikerroksisuus mahdollistaa sen, että ohjelmia voi seurata toisinkin. Katsojan vastuulle jätetään valita, kiinnostaako häntä pohtia aihetta tarkemmin vai riittääkö hänelle pintatasoinen tieto, kuten esimerkiksi vaalitapaa käsittelevässä jutussa. Vastaavasti näyttävässä ja huomiota herättävässä attraktiojutussa, jossa käsiteltiin hittibiisien syntyä, voi yhtä hyvin keskittyä nauttimaan teknisistä kikoista ja visuaalisuudesta kuin mietiskellä musiikkiteollisuuden liukuhihnabisnestä.

Kaikki ohjelman anti ei ole katsojalle yhtä monipuolista täynnä vaihtoehtoja, kuin yllä olevasta voisi ymmärtää. Suureksi osaksi yleisön rooli jakautuu selkeämmin eri moodeihin ja niistä eniten informaatioon ja attraktioon. Tiedonhakijana yleisölle tarjotaan jotain lähes koko ohjelman ajan, myös attraktiojuttujen yhteydessä. Tässäkin ohjelmassa osa tiedosta on nuorten sosiaalisessa elämässä merkittävää tietoa, kuten tietoa idoleista ja heidän tekemisistään. Paljon tällaista tietoa katsoja saa, kun ohjelmassa vieraileva muusikko maalaa yleisökilpailun palkinnoksi t-paidan. Maalaamisen ohessa vieras vastaa mahdollisimman nopeasti henkilökohtaisiin kysymyksiin lempipaikoistaan ja -ruuistaan noloimpiin kokemuksiinsa. Näissä

osuuksissa katsojalla on mahdollisuus niin kurkistaa vieraan maailmaan kuin nähdä tämän kätten jälki. Lisämausteen siihen tuo se, että paita on mahdollista saada itselle osallistumalla katsojakilpailuun, jossa kysymykset koskevat ohjelmassa käsiteltyjä asioita.

Superfarmin vieraat toteuttavat kaikkien moodien mukaisia rooleja. Ulkopuolisia asiantuntijoita haastatellaan heidän ammattinsa vuoksi, jolloin heidän roolinsa pysyy useimmiten tiedonlähteenä. Tällaisia asiantuntijoita käytetään lyhyemmissä jutuissa, kun heidän tehtävänä on tuoda lisätietoa käsiteltävään aiheeseen.

Jos taas haastateltava tai hänen tekemä asia on jutun aiheena, tulee haastateltavasta sen keskushahmo. Henkilön ympärille rakennetaan tarina, jossa yleensä on alkupiste mutta loppu jää avoimeksi. Haastateltava ei kuitenkaan jää pelkäksi henkilöahmoksi, vaan on juttujen sankari ja toimija. Tavallaan haastateltavasta tehdään tarinan alullepanija, eikä sen sisällä oleva hahmo.

Studiovieraat ovat sekä tiedonlähteitä että esiintyjä. Erityisesti Flaming Sideburns-yhtyeen vieraillessa ohjelmassa he jäävät enemmän esiintyjän rooliin ja selvästi myös toivovat sitä itse. Haastatteluosuuksissa he kiertävät vastaukset kysytyihin asioihin ja ovat muutenkin passiivisia, mutta esiintyvät energisemmin kun tulee musiikin vuoro. He eivät pidä tiedonlähteen roolia yhtä merkittävänä, kuin ohjelmassa esiintymistä, vaikka näiden kahden osuuden, tiedon antamisen ja oman levyn markkinoimisen, yhdistäminen on yleensä yhteydessä toisiinsa ohjelman ja sen katsojien saadessa tietoannoksensa ja muusikon tai muun esiintyjän päästessä markkinoimaan viimeisintä työtään, tässä tapauksessa uutta levyään.

5.2.3 Uutismixi

Nuorten uutislähetys Uutismixi noudattaa tavallisista tv-uutisista tuttua kaavaa. Toimittaja on studiossa, josta luetaan uutissähkeet. Lisäksi ohjelmassa on toimitettuja uutisjuttuja muualta kotimaasta ja ulkomailta. Koska ohjelma ei tule tavallisten uutisten tapaan päivittäin tai useita kertoja päivässä, on se pikemminkin kertaus tai yhteenveto sellaisista ajankohtaisista aiheista, joiden uskotaan kiinnostavan kohderyhmää. Kaikki ”aikuisten uutisissa” käsiteltävät aiheet eivät siis saa tilaa Uutismixissä, mutta kaikkia Uutismixin aiheita ei myöskään nähtäisi päivän pääuutislähetyksissä.

Uutismixi on nuortenohjelmista puhtaimmin informaation keinoja noudattava ohjelma. Koska se on muodoltaan hyvin lähellä muitakin uutislähetystyyppejä, tutustuttaa se lapsia ja nuoria uutisiin, uutislähetysten rakenteeseen ja niiden tulkitsemiseen. Uutismixin jutut ovat säikeitä lukuun ottamatta taustoittavia, jolloin ne antavat tietoa myös ilmiöiden taustoista, eikä vain nykytilanteesta. Uutismixissä kuvamateriaali on väkivallatonta, mutta se ei estä käsittelemästä vaikeita aiheita. Aineiston ulkomaanjuttuna käsitellään Afganistania, naiskansanedustajan vaikeaa työtä maassa sekä naisten ja lasten tilannetta maassa. Vaikka ohjelmassa tuodaankin esiin tilanteen ongelmallisuus ja epäkohdat, ei unohteta näyttää positiivisiäkin puolia.

Ohjelma pyrkii huomiomaan kohderyhmänsä tarjoamalla sitä kiinnostavaa tietoa uutisille tyypilliseen uskottavaan ja tosiasioissa pidättäytyvään tapaan. Aineiston uutiset käsittelevät MySpace-nettityhteisöä osana musiikkiteollisuutta, väkivaltaa kouluissa, kielten opiskelua, vaatekokojen yhtenäistämistä Euroopassa, Alppihiihtoa sekä Afganistanin tilannetta. Aiheissa on siis niin kotimaan, ulkomaan, urheilu-, kulttuuri- kuin työuutisia. Muissa uutislähetyksissä yleensä käsiteltävät talousuutiset jäivät nuorten uutisissa pois, vaikkakin musiikkiteollisuudesta kertova juttu sivusi taloutta.

Käsitellyistä aiheista MySpace, koluväkivalta ja kielten opiskelu ovat selvästi nuoria koskettavia aiheita. MySpace siksi, että suuri osa sen jäsenistä on nuoria, kouluun liittyvät aiheet taas niiden kuuluessa olennaisesti jokaisen nuoren arkeen. Alppihiihtoa käsittelevässä jutussa nuorten näkökulma tuli mukaan haastateltavan, vasta 17-vuotiaan alppihiihtolupaus Andreas Romarin kautta. Vaatekokojen yhdenmukaistamisesta, tarkemmin espanjalaisten vaatekokojen suurentamisesta kertova juttu taas on erityisen kiinnostava nuorille siksi, että Suomeenkin on rantautunut espanjalaisia, nuoria kiinnostavia vaateketjuja, kuten Zara. Afganistania käsittelevässä jutussakin mukana oli lapsia käsittelevä osuus.

Nuorten koukku katsoa Uutismixiä on ajan tasalla pysyminen. Taustoittavat uutisjutut auttavat ymmärtämään tavallisissakin uutisissa ja sanomalehdissä käsiteltäviä asioita. Uutismixi on aineiston nuortenohjelmista ainoa, joka ei tarjoa yleisölleen elämyksiä tai tarinoita, vaan luottaa nuorten tiedonjanoon ja haluun seurata maailman tapahtumia. Ruudun toisella puolella vastaanottajana ja tiedonhakijana olemista korostaa muihin nuorten ohjelmiin verrattuna se, ettei ohjelmassa ole palauteosuuksia, yleisökilpailuja

tai muita osallistumisen muotoja. Yleisölle oletetaan riittävän sen, että he vastaanottavat reaali-pohjaista tietoa.

Uutismixin journalisti on samanlaisessa roolissa, kuin muissakin uutislähetysissä. Hän lukee uutissähkeet ja juontaa reportaasit seisten pöydän ääressä uutisstudiossa. Hän ei istu virallisesti pöydän takana, kuten muissa uutislähetysissä, mutta ei myöskään rennosti nojatuolissa tai sohvassa, kuten muissa nuortenohjelmissa. Journalistin rooliin kuuluu olla asiallinen tiedonvälittäjä. Aggressiivinen vahtikoirana toimiminen ei kuulu Uutismixin toimittajan rooliin, vaikka ohjelma tuokin esiin myös epäkohtia.

Kolmannet osapuolet ovat ohjelmassa tietolähteitä. Ohjelman aiheet, kuten afganistanilaisen naiskansanedustajan haastattelu tarjoaisivat mahdollisuuden myös tarinankerronnan käyttämiseen, mutta yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ohjelma pitäytyy informaation moodissa. Erilaisia asiantuntijoita käytetään monipuolisesti. MySpacea ja musiikkiteollisuutta käsittelevässä jutussa haastatellaan niin pienen bändin jäsentä, levy-yhtiön asiantuntijaa kuin keikkamyyjääkin, jotka kaikki antavat juttuun oman näkökulmansa.

Poikkeuksen Uutismixin informaation moodiin tuo nuoresta alpinistista, Andreas Romarista kertova juttu. Romar on omasta elämästään kertovan jutun päähenkilö. Hän kertoo nuorena menestymisen vaikeuksista niin ulkomailla muiden kilpailijoiden joukossa kuin kotimaassa koulun ja yksityiselämän yhteensovittamisesta harjoittelun kanssa. Romarin henkilökuva poikkeaa ohjelman muusta sisällöstä sen keskittyessä yhden ihmisen elämään, vaikeuksiin, tavoitteisiin ja menestykseen. Tarinan sankari on yhtä aikaa nuoren katsojan kanssa samanlainen iän, kotipaikan ja -taustan vuoksi mutta erilainen omien taitojensa ja sen tuomien elämänmuutosten vuoksi. Tarinassa tuodaan esiin menestyksen hyvät ja huonot puolet, mutta pitäydytään kuitenkin uutismaisessa tyyliässä.

5.2.4 Musiikki-tv

Musiikki-tv on aihepiiriltään, mutta myös sisällöltään aineiston yksipuolisin nuortenohjelma. Osa jaksoista on jonkun tietyn teeman ympärille rakennettuja musiikkivideomaratoneja, joita ei erikseen juonnetta. Osassa jaksoista musiikkivideot on juonnettu artisteista, kappaleesta ja videosta kertoen. Ohjelmassa järjestetään myös toivejaksoja, joissa parhaiten perustellut videot esitetään. Kerran viikossa ohjelmassa

käydään läpi Suomen virallinen albumilista, eli myydyimmät äänilevyt. Näissä jaksoissa, sekä joissain teemajaksoissa on studiovieraita. Muuten ohjelman kasvoina on yksi tai kaksi studiojuontajaa.

Koska suurin osa ohjelman sisällöstä on musiikkivideoiden esittämistä, sisältyy niihin ohjelman vetovoima. Musiikkivideoihin keskittyneisiin televisiokanaviin, kuten Music Televisioniin ja Voiceen verrattuna ohjelmassa näytetään harvinaisempia videoita eikä listahittejä. Myös vanhat ja pienten yhtyeiden videot saavat esitysaikaa. Ohjelman sisällöstä ja näytettävistä videoista ei voi etukäteen tietää, joten ohjelmaa seuraavan on pidettävä monista eri musiikkityyleistä. Ohjelmassa katsoja voi tutustua uusiin artisteihin ja muistella vanhoja suosikeitaan. Ohjelma tarjoaakin elämyksiä musiikin harrastajille, etenkin niille, jotka ovat kiinnostuneita harvemmin soitettavasta musiikista.

Kerran viikossa läpi käytävä neljänkymmenen myydyimmän albumin lista tarjoaa ajankohtaista, viimeisintä tietoa siitä, mitä musiikkia suomalaiset kuuntelevat. Albumeiden järjestys käydään läpi ruudulle tulevien listojen ja puheen kautta. Osalta listalle päässeistä levyistä esitetään musiikkivideo, osa käydään läpi vain mainintana. Listassa korostetaan uusimpia, eniten sijoitustaan parantaneita sekä pitkään asemansa pitäneitä levyjä. Lista-ohjelmassa on aina mukana myös artistivieras, joka toimii ohjelman yhtenä vetonaulana.

Ohjelma sisältää ohjelma-aikaan nähden hyvin vähän puhetta ja kuuluu videoineen attraktion moodin piiriin. Musiikkivideoita ei kuitenkaan voi pitää attraktiona ainutkertaisina ja erityislaatuina, koska ne on voitu ja voidaan esittää muuttumattomina lukemattomia kertoja ja katsojalla on usein myös mahdollisuus hankkia video itselleen katseltavaksi. Kun ohjelmassa puhutaan, on se asiaa, joten puhutuilta osuuksiltaan se lukeutuu informaation moodiin. Ohjelmassa tarjottu tieto ei välttämättä ole kaikkein ajankohtaisinta kuin albumilistaa käsittelevissä jaksoissa, sillä suuri osa ohjelman musiikista on vanhaa. Näistä vanhoista kappaleista ja niiden esittäjistä annetaan kuitenkin nippelitietoa, kerrotaan kappaleiden synnystä ja historiasta, joten ohjelma antaa katsojilleen uskottavaa ja kiinnostavaa tietoa.

Koska ohjelma ei keskity vain viimeisimpään musiikkiin, ei sen katsominen perustu ajan tasalla pysymiseen kuin listan osalta. Ohjelman tiedollinen anti perustuu siis myös

oman tiedon syventämiseen ja kertaamiseen musiikin ja kuvan tarjoaman audiovisuaalisen nautinnon ohessa.

Jaksoissa, joissa ei ole studiovieraita journalisti toimii vaihtelevasti kaikkien moodien mukaisissa rooleissa. Näytteilleasettajana journalisti on antaessaan esityspaikan musiikkivideoille. Pienimuotoisten tarinoiden kertoja hän on kertoessaan juttuja artisteista ja kappaleista. Tarinat ovat esimerkiksi kappaleiden syntyyn tai esityksiin liittyviä anekdootteja. Näihin tarinoihin, kuten muihinkin juontoihin liittyy olennaisesti tiedon välittäminen katsojille. Tiedolla taustoitetaan esitettävä video ja saadaan katsoja ehkä kiinnittämään huomiota eri asioihin, kuin mihin hän ilman alustusta kiinnittäisi. Haastattelijana journalisti on samoin tiedonvälittäjä.

Musiikki-tv:n yleisö on suurimmaksi osaksi attraktion moodin mukaisessa katsojan ja yleisön roolissa. Tähän rooliin ei kuitenkaan välttämättä sisälly katsomista, vaan elämyksen voi saada myös musiikin kuuntelemisen kautta. Teemajaksoissa katsoja voi itse vaikuttaa videoihin, joita ohjelmassa näytetään. Nämä perustelut sekä journalistin kertoma tieto liittyvät videon eri kontekstiin ja antavat niihin lisää ulottuvuutta. Siten itsenäisten, audiovisuaalisten elämysten, musiikkivideoiden, katsomiseen tulee ripaus niin tarinankerrontaa kuin informaatiotakin.

Kun ohjelmassa käydään läpi albumilistaa ja haastatellaan vieraita, on yleisö katsojan lisäksi tiedonhakija. Musiikkimaailman viimeisistä käänteistä, trendeistä ja uutuuksista kiinnostunut yleisö saa listasta ensimmäisenä ajankohtaisen tiedon aiheesta. Haastattelut taas tarjoavat tarkempaa ja syväluotaavampaa tietoa jonkun muusikon kuulumisista painottaen työhön, eli musiikkiin ja esiintymiseen.

Vaikka ohjelman haastatteluissa muusikot ovat tiedonlähteitä, ovat muusikot, tarkemmin heidän työnsä ohjelman attraktiivista sisältöä ja muusikot sen esiintyjä. Monista muista attraktion moodiin nojaavista ohjelmista poiketen Musiikki-tv ei ole riippuvainen esiintyjien aikatauluista, halukkuudesta tulla paikalle ja ylipäänsä heidän läsnäolostaan. Muusikot eivät siis henkilöinä ole ohjelman esiintyjä vaan he toimivat vetonauloina välillisesti videoidensa kautta. Videoita livemusiikin sijaan hyödyntävä ohjelma saa esiintyjäkseen kenet tahansa maailmantähden, vaikkakaan esiintyminen ei silloin ole yhtä ainutlaatuista, kuin live-esiintymisissä.

5.2.5 StationT

StationT:n pääaihe, hiv, aids ja seksuaaliterveys viittaa valistavaan ja opettavaan ohjelmaan. Mutta koska aihetta pidetään edelleen jossain määrin tabuna tai ainakin vaikeasti keskusteltavana, voidaan aihe nähdä myös attraktion moodiin kuuluvana. Näin etenkin ohjelman kohderyhmän nuorille katsojille, joille seksiin liittyvät kysymykset ovat erityisen kiinnostavia ja henkilökohtaiset kokemukset vähäisiä. Toisaalta samalle ryhmälle ohjelma on kiinnostava ja hyödyllinen myös informaation kannalta, sillä aiheesta voi olla vaikeaa saada luotettavaa tietoa tai kysyä muualta.

Aiheessa yhdistyy tiedonjano ja tirkistelyn nautinto. Tirkistelyn kohteena on erityisesti ohjelmassa haastateltavana oleva hiv-positiivinen mies. Attraktion hänestä tekee se, että harva hiv-positiivinen on halukas antamaan kasvonsa leimaavalle sairaudelle. Kuitenkin ohjelman edetessä tirkistelyn viehätys vähenee sitä mukaa, kun sen kohde osoittautuu aivan tavalliseksi, ei enää niin shokeeraavaksi ihmiseksi.

Attraktio väistyy ohjelmassa tiedonjanon tieltä, sillä ohjelma pyrkii vähentämään aiheen tabuluonnetta. Heti hiv:tä käsittelevän osion alussa kysytään alta pois kysymykset hiv-positiivisen miehen tartunnasta. Tirkistelyn tarpeen poistuttua on mahdollista keskittyä itse aiheeseen paremmin. Vaikutelma siitä, että aiheesta voi puhua kasvaa, kun studiossa ja sen ulkopuolella aiheesta puhutaan useiden eri ihmisten kanssa, eikä sulkeuduta studioon yhden haastateltavan kanssa. Kun aiheesta annetaan monipuolinen kuva ja tunnustetaan sairauteen kohdistuvat ennakkoluulot mutta suhtaudutaan niihin vanhentuneina käsityksinä, syntyy aiheen ympärille avoin ilmapiiri.

Ohjelmassa on muiden Yleisradion ohjelmien tapaan informaatioiskuja, joissa kuvanauhaan on yhdistetty faktatietoa joko tekstinä tai puheena. Esimerkiksi valaanpyyntijutussa ei hyödynnetä kolmansina osapuolina asiantuntijoita ja tehdä haastatteluja, vaan juttu on tehty yhdistämällä kuvanauhaa ja lukijääni. Vaikka näkökulmia pyritäänkin tuomaan esiin sekä puolesta että vastaan, on kokonaisuus kuvamateriaaliin yhdistettynä epäkohdan ja eettisen ongelman esiin tuova valistusjuttu.

Vastaava tietoisuus on tehty myös hiv-jutun yhteyteen maailman aids-ongelmasta. Kuvan ja tekstin avulla korostetaan ongelman laajuutta etenkin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, mutta näytetään lukuja myös Euroopan hiv-tilanteesta. Tietoisuus toimii

aasinsiltana myöhemmin käytävässä keskustelussa, kun puhe johdetaan Afrikan aids-työstä kohti kotimaata.

StationT poikkeaa muista aineiston nuortenohjelmista, koska siinä käsitellään yhtä aihetta pidempään ja useammasta näkökulmasta, kuin muissa ohjelmissa. StationT:ssä paneudutaan eniten lähetyksen pääaiheeseen, vaikka sitä ennen onkin käsitelty lyhyemmin valaanpyyntiä Japanissa ja pääaiheen jälkeen on vielä kuin loppukevennyksenä urheiluaihe. Valaanpyyntiä, sen tarkoitusta ja eettisiä ongelmia käsittelevässä jutussa on valistava sävy ja se kuuluu informaation moodiin. Urheiluaihe, snowcross, eli lumilaudalla laskettava esterata, on vauhdikas ja näyttävä juttu, joka kuuluu attraktiojournalismin piiriin. Siinä ei pyritä tuomaan esiin merkityksellistä tietoa, opettamaan tai kertomaan tarinaa, vaan näyttää välähdys eri tavalla elävän nuoren maailmasta. Vauhdikkaat kuvat snowcrossradalta, urheilija Anton Lindforsin itse kuvaamat video-otokset sekä triviaaleihin asioihin ja fiiliksiin perustuva haastattelu välittävät katsojille tiedon sijasta tunnelmaa.

StationT:n journalisti ja juontaja on punk-henkisesti pukeutuva nuori mies, joka on kaikissa tilanteissa korostetun rento. Hän reagoi haastateltavien vastauksiin usein teennäisiltä kuulostavin ”siistiä”, ”wow” ja ”ihan tosi” -tyylisin kommentein ja on muutenkin selvästi enemmän puhe- kuin yleiskielinen. Rento rooli ei poissulje hänen toimimistaan vakavien aiheiden tekijänä, valaanpyynnin valistavana toimittajana ja hiv-jutun haastattelijana. Hänen värikäs persoonansa ja puhetapansa sopivat kuitenkin paremmin vapaamuotoisen urheilujutun tekemiseen kuin vakaviin aiheisiin.

Ohjelman toinen journalisti on nuori nainen, joka käy tekemässä jutun nuorille kohdistetusta hiv:n ja muiden sukupuolitautilien vastaisesta kampanjasta. Hänen pukeutumistyylinsä, puhetapansa ja esiintymisensä on toista toimittajaa hillitympää. Aiheen ja käsiteltävän kuuluessa informaation moodiin on neutraalimman toimittajan takaa helpompi seurata ohjelman varsinaista aihetta.

StationT:n studio-osuuksissa on paikalla nuorista koostuva yleisö, jonka reaktioita käytyyn keskusteluun seurataan ajoittain. Ohjelman osuuksien jakautuminen eri moodeihin näkyy myös yleisön roolin rakentumisessa. Valaanpyyntijutussa yleisö on tiedonjanoisia, maailman eri ilmiöistä kiinnostuneita tiedonhakijoita. Valaanpyyntijutun yleisöä kiinnostaa asiat myös oman elinpiirin ulkopuolella ja vaikutusmahdollisuudet myös globaalilla tasolla.

Hiv-jutussa huomio siirtyy maailmalta mahdollisimman lähelle yleisöä itseään, omaan elämään ja terveyteen. Tiedonhakijan rooliin tämän jutun yleisöllä liittyy huoli omasta itsestä tai ohjelman tekijöiden kannalta toivottavasti viimeistään ohjelman myötä heräävä huolenpito omasta käyttäytymisestä. Hiv-juttuun liittyy myös tirkistelevä katsoja, vaikka se rooli jääkin jutun alun hiv-positiivisen haastattelun jälkeen tiedonhakijan roolin taakse.

Kahden vakavan aiheen jälkeen viimeinen urheiluaihe antaa yleisölle mahdollisuuden rentoutua ja heittäytyä kuvien vietäväksi. Snowcross-lautailijan, joka on jutun esiintyjä, haastattelu tarjoaa tietoa ympäri maailmaa kiertävän nuoren elämästä, joten se on eräänlaista tirkistelyä hänen maailmaansa ja siihen mahdollisuuteen, mikä lahjakkaalla nuorella on. Juttuun liittyy katsomisen nautinnon lisäksi elämäntapaan liittyvää eksotiikkaa.

Nuorten äänen ohjelman aiheisiin tuovat nuoret, jotka ovat mukana ohjelman studio-osuuksissa. He eivät ole haastateltavia eivätkä haastattelijoina, vaan heidän roolinsa on jotain näiden välillä. Toisaalta he kommentoivat aiheita haastateltavien tavoin, mutta saattavat myös kysyä varsinaisilta haastateltavilta kysymyksiä.

Hiv-jutun kolmannet osapuolet ovat tiedonlähteitä. He ovat joko ammattinsa, kokemuksensa tai molempien vuoksi aiheen asiantuntijoita. Sukupuolitaudeista haastatellaan kahta seksuaaliterveyden asiantuntijaa, toista studiossa ja toista vastaanotollaan. Hiv-positiivinen mies ei osuuden valistusluonteesta huolimatta ole varoittava esimerkki, koska hän ei näytä sairaalta ja osoittaa muutenkin olevansa hyväkuntoinen ja toimintakykyinen. Vaikka hän on ohjelmassa kertomassa työstään hiv-positiivisten parissa, on hän myös osoitus siitä, ettei hiv näy ihmisestä ulospäin ja että sitä kantavaan ihmiseen voi suhtautua ilman pelkoa.

6 PÄÄTÄNTÖ

Nuoret ovat television yleisönä heterogeeninen ja vaikeasti hallittavissa oleva joukko. Ailahtelevuus, nopeasti vaihtelevat muodit ja voimakas ryhmään kuulumisen paine ja tarve leimaavat tämän päivän nuorta. Kiihtyvän elämänrytmin ja kulttuurikierron seurauksena sukupolvetkin vaihtuvat aikaisempaa nopeammalla tempolla. Tämän seurauksena television nuortenohjelmien yleisö on entistä hajaantuneempaa ja erot eri ikäryhmien välillä suurempia.

Nuorten sukupolven tai sukupolvien moninaisuus tekee nuortenohjelmien kohderyhmän rajaamisesta haasteellista. Nuortenohjelma käsitteenä sisältää hyvin laajan kirjon erilaisia ohjelmia. Nuortenohjelmien otsikon alle on kerätty ohjelmia, joiden katsojakunnan ei voida olettaa kuuluvan samaan nuorisoon. Jo pelkkiä lähetysaikoja tarkastelemalla voidaan päätellä, ettei kaikilla aineiston ohjelmilla tavoitella samaa yleisöä. Ääripäissä ovat iltapäivien Uutismixi ja myöhäisiltojen Musiikki-tv. Uutismixin koululaiskatsojat tuskin saavat tai jaksavatkaan arki-iltaisain valvoa puolille öin seuratakseen musiikkiohjelmaa. Juuri Musiikki-tv erottautuu muista aineiston ohjelmista, sillä sen potentiaalinen katsoja on pikemminkin nuori aikuinen eikä teini-ikäinen, kuten muissa ohjelmissa.

Suomalaisen television nuortenohjelmat kertovat samoista aiheista hieman erilaisin maustein. Nuorten harrastuksia lähellä olevat aiheet, kuten urheilu, musiikki ja eläimet ovat merkittävässä osassa. Arkipäivään liittyvät ja kasvavan nuoren mieltä askarruttavat aiheet ihmissuhteista ja terveydestä työelämään nousevat myös esiin laajasti. Nämä seikat huomioon ottaen nuortenohjelmat ja sitä kautta nuoret eivät esiinny kovinkaan radikaalina tai muutoshakuisena joukkona. Aineiston ohjelmat ovat luonteeltaan pikemminkin nykyistä säilyttäviä kuin kapinallisia. Televisio-ohjelmien aiheissa näkyvät samat kiinnostuksen kohteet, kuin aikaisemmilla sukupolvilla: harrastukset, ihmissuhteet ja tulevaisuus. Radikaalimmat ja kokeilunhaluisemmat ideat nähdäänkin joidenkin nuortenohjelmien, kuten Superfarmin toteutuksessa, kun esimerkiksi politiikkaa ja yhteiskuntaa käsitellään tavanomaisista poliittisista ohjelmista poiketen.

Nuortenohjelmien teossa mukana olevat nuoret ovat nk. tavallisia nuoria, eikä heille yritetä luoda keinotekoisia roolia uhreina tai kapinallisina. Erityisesti Buusterissa nuoret ovat omia persooniaan, koska osallistuvat ohjelmaan omassa arkiympäristössään,

koulussa. Buusterissa media menee nuorten ympäristöön, eikä tuo nuoria median studioympäristöön.

Yhteiskunnallisten asioiden esiin nostamisessa näkyy selvä ero Yleisradion ohjelmien ja Buusterin välillä. Kaikki aineiston yhteiskuntaa, taloutta, politiikkaa ja ulkomaita käsittelevät jutut olivat Yleisradion ohjelmissa. Yleisradion nuortenohjelmissa näkyikin sen tehtävä tiedonvälittäjänä ja sivistyksen levittäjänä. Ohjelmien valistus ja tiedostavuus on kuitenkin paketoitu muotoon, jota ei voi väittää tylsäksi. Tiedonvälitystehtävä näkyy Musiikki-tv:tä lukuun ottamatta kaikissa Yleisradion nuortenohjelmissa, mutta selvimmin Uutismixissä, jonka koko olemassaolo perustuu ajatukselle ajankohtaisten, yhteiskunnallisten asioiden saamisesta nuorten ulottuville tai pikemminkin nuorten saamisesta uutisten ulottuville.

Suomalaiset nuortenohjelmat nojaavat paljon nuorisoidoleiden vetovoiman varaan. Kaikissa tarkasteltavissa ohjelmissa vieraat ja esiintyjät olivat urheilijoita, muusikoita tai näyttelijöitä. Esikuvien ja kiinnostavien henkilöiden kanssa käsiteltiin nuorisokulttuuriin liittyviä aiheita, kuten eri urheilulajeja, muotia ja musiikkia. Vieraiden persoona ja tuttuus yleisölle oli ohjelmissa tärkeää, sillä keskustelujen aiheet eivät aina liittyneet suoraan vieraan ammattiin, ellei oteta huomioon pelkkää julkisuudessa oloa, joka on hyödyksi heidän uralleen. Nuortenohjelmissa samat henkilöt voivat toimia idoliasemansa puolesta asiantuntijoina. Muusikko ei ole vain muusikko, vaan myös nuorisokulttuurin ammattilainen, tyyliesikuva ja mielipidevaikuttaja. Asiantuntemus tosin rajoittuu heidän kohdallaan enemmän mielipiteisiin kuin kylmään faktaan.

Nuorisoidoleiden ja julkisuudesta tunnettujen henkilöiden käyttö ohjelmien vetonauloina on attraktiojournalismia, jossa luotetaan henkilön läsnäolon ja näkymisen kiinnostavan ohjelman yleisöä. Esikuviin liittyvä tieto, jota nuoret saavat ohjelmista on tyypillisesti sosiaalisesti merkittävää. Jo oman esikuvan näkeminen voi antaa paljon keskusteltavaa kaveripiirissä varsinkin jos esikuva on tehnyt tai sanonut jotain erikoista ja joku kaveripiirissä ei ole ohjelmaa nähnyt. Ohjelmissa laajasti käsiteltävä yleisesti nuorisokulttuuriin tai harrastuksiin liittyvä tieto voi myös tukea nuorten omaa sosiaalista tietoa ja siten asemaa kaveripiirissä.

Sosiaalisen tiedon rinnalla ja osin sen kanssa lomittain on tarjolla muutakin tietoa esimerkiksi terveydestä. Tällaisen tiedon kanssa ohjelmat kääntyvät asiantuntijoiden

puoleen. Ammattikokemuksen kautta saatu auktoriteettiasema toimii nuortenohjelmissa tuoden luotettavuutta ja etäisyyttä silloin, kun mielipide ja haastateltavan persoona on toissijaista kirjatiedolle. Luotettavat haastateltavat voivat myös katkaista siivet väärältä tiedolta, joka on peräisin muista lähteistä, kuten internetistä. Ammattikokemuksen ja koulutuksen ohella asiantuntijahaastateltavina oli paljon esimerkiksi eläinharrastajia, joiden asema perustuu pitkään kokemukseen ja perehtyneisyyteen.

Nuortenohjelmat sisältävät journalismin moodeista pääosin informaatiota ja attraktiota, jotka sekoittuvat toisiinsa. Usein vieraat tai aihe olivat attraktion moodin mukaisia vetonauloja, mutta muuten käsittely eteni informaation moodin mukaisesti. Voisikin sanoa, että vaikka nuortenohjelmissa aihepiirit ovat moniin muihin journalistisiin ohjelmiin verrattuna viihteellisiä, tai ainakin yhteiskunnalliselta merkitykseltään vähäisempiä, käsitellään aiheita asiallisesti.

Aineiston ohjelmissa käytettiin kahta erilaista attraktiota. Ensimmäinen attraktion muoto perustuu tirkistelyyn. Hiv-positiivisen miehen samoin kuin nuorisoidoleiden läsnäoloon liittyi yksityiselämän tirkistelyn ajatus. Suurimmassa osassa ohjelmien juttuja attraktio perustuu kuitenkin katsomisen nautintoon ja erikoislaatuisiin tilanteisiin, ei tirkistelyyn. Erilaiset urheilu- ja kulttuuriosuudet sisälsivät paljon tällaista attraktiota. Yleisradion ohjelmien näyttävät välijutut kuuluvat myös jälkimmäisen attraktion tyyppiin. Kokeilunhaluisuus ja mielikuvituksen käyttö näkyi välijutuissa kokonaisuuksina, joissa on hyödynnetty monia audiovisuaalisia keinoja.

Tarinankerronta on moodina vaikea istuttaa nuortenohjelmien nopeaan tempoon. Attraktiota ja informaatiota on helpompi luoda lyhyisiin juttuihin, kun tarina vaatisi kehittyäkseen pidemmän esitysajan. Lyhyistä jutuista koostuvissa nuortenohjelmissa ei ole tilaa tarinankerronnan vaatimalle juonen kehitykselle kuin muiden juttujen sisällä tehokeinona.

Aineiston keräämisen jälkeen on television nuortenohjelmien saralla tapahtunut paljon. Hieman yli neljä vuotta Nelosen iltapäiviä värittänyt Buusteri siirtyi historiaan kevään 2007 lopussa jättäen kaupallisille televisiokanaville nuortenohjelman mentävän aukon. Digiudistuksen myötä Yleisradio siirsi kaikki suomenkieliset nuortenohjelmansa uudelle populaarikulttuuriin, tapahtumiin ja urheiluun keskittyvälle Yle Extra -kanavalle. Nuorten oma kanava jäi kuitenkin lyhytikäiseksi ja sen toiminta lakkautettiin Yleisradion säästötoimien yhteydessä vuoden 2007 lopussa. Nyt vuoden 2008 alussa

television journalistiset nuortenohjelmat ovat rajoittuneet nuoremmille koululaisille suunnattuun sunnuntaiaamujen Galaxiin, Yle Teemalle siirrettyyn Uutismixiin ja FST:n uuteen kerran viikossa esitettävään Park-ohjelmaan, joka on korvannut StationT:n.

Nuortenohjelmien tulevaisuus näyttää viimeaikaisten muutosten valossa harmaalta. Erilaiset vaihtoehtoiset ajanviettotavat, eikä vähiten internet, vievät nuortenohjelmien paikan sitä nopeammin, mitä kauemmin kestää saada uusi ohjelma ruutuun. Katsomisrutiinit korvaantuvat uusilla rutiineilla ja katsojia voi olla vaikea voittaa takaisin. Nuortenohjelmat koko maan nuoria yhdistävänä kulttuurina voivatkin olla tiensä päässä mediakentän muuttuessa entistä pirstaloituneemmaksi ja erilaisten kanavien tarjotessa jokaiselle jotakin.

Mediaympäristö, josta tämän päivän nuoret tietonsa ja viihteensä hakevat, on monipuolisempi kuin aikaisemmilla sukupolvilla. Jatkuva muutos ja uudistuminen näkyvät viimeaikaisessa kehityksessä, mutta tuleeko sillä tavalla koskaan valmista ja ensiluokkaista ohjelmaa? Onko muutoksen tuloksena sellaista ohjelmaa, jota nuoret haluavat katsoa, vai tuntevatko nuoret jäävänsä heitteille pysyvyyden ja rutiinien muodostumisen puutteessa? 1990-luvulla MTV:n Jyrki keräsi vuosien ajan koko Suomen nuoret television ääreen arki-iltapäivisin. Tällä hetkellä vastaavaa sukupolven yhteistä, yhteisiä kokemuksia luovaa ohjelmaa ei ole, vaan nuorten mediakokemukset ovat hajautuneet eri välineiden ja kanavien kesken.

Tulevaisuuden nuortenohjelmien haaste on entistä kovempi kilpailu laajenevaa televisiokanavakenttää ja internetiä vastaan. Jo nyt televisio-ohjelmilla on internetsivustot, joilla ohjelmien interaktiivisuutta on pyritty lisäämään, mutta riittääkö se vaativan, nuoren katsojaryhmän mielenkiinnon palauttamiseksi ja säilyttämiseksi? Nuortenohjelmien haasteet 2000-luvun mediamaailmassa on tutkimuspolku, johon kiinnostukseni tämän tutkimuksen myötä on herännyt. Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu aihetta ohjelmälähtöisesti, tarkastellen ohjelmantekijöiden nykyisin käyttämiä keinoja. Nuoren, median kanssa suuren osan päivästä tavalla tai toisella viettävän katsojan vaatimukset hyvälle nuortenohjelmalle tarjoavat uuden, mielenkiintoisen tutkimusaiheen.

LÄHTEET

- Ahmavaara, Yrjö (1969). *Informaatio. Tutkimus tiedotuksen logiikasta*. Helsinki: Weilin+Göös Oy.
- Aslama, Minna (1995). *Private talk in public. A Case Study On A Talk Show In Finnish Television*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu.
- Aslama, Minna (2005). Tietoisku, tarina vai nähtävyys? Suomalaisen televisiojournalismin moodeista. *Tiedotustutkimus* 4-5/2005, s. 55-71.
- Bourdieu, Pierre (1998). *On television and Journalism*. Lontoo: Pluto Press.
- Brake, Michael (1985). *Comparative youth culture. The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. London: Routledge & Kegan Paul
- Carter, Cynthia & Máire Messenger Davies (2005). "A fresh peach is easier to bruise" Children and traumatic news. Teoksessa: *Journalism; Critical issues*, s. 224-235. Toim. Stuart Allan. Maidenhead : Open University Press
- Dickinson, Kay (2004). "My Generation": Popular Music, Age and Influence in Teen Drama of the 1990s. Teoksessa: *Teen TV – Genre, Consumption and identity*, s.99-111. Toim. Glyn Davis & Kay Dickinson. Lontoo: British Film Institute.
- Ekström, Mats (2000). Information, Storytelling and attractions: TV journalism in three modes of communication. *Media, Culture and Society*, Vol 22:4, s. 465-492. Lainattu 05.03.2006: <http://queensu.ca/politics/pols313/ekstrom.pdf>
- Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fowles, Jib (1992). *Why Viewers Watch. A Reappraisal of Television's Effects*. Revised Edition. Newbury Park, California: Sage Publications Inc
- Gissler, Mika, Orre, Soili & Tiina Puhakka (2004). Tilasto-osuus. Teoksessa: *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*, 18-56. Toim. Petri Paju. Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisoasiain neuvottelukunta : Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus
- Gunning, Tom (2002). Attraktioiden elokuva - varhainen elokuva, katsoja ja avantgarde. *Lähikuva* 1, 7-13.
- Harinen, Päivi (2000). *Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

- Heikkinen, Minna (1999). ”Minun nuorisoni” Yhteiskuntapolitiikan näkövinkkelistä. *Minun nuorisoni -teemaseminaari*. Lainattu 05.04.2006: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/nuoriso-www/minunnuorisoni.htm>
- Hemanus, Pertti (1990). *Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hemanus, Pertti & Ilkka Tervonen (1986). *Totuksista utopioihin*. Lainattu 30.03.2006: <http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/yvipperust/termikirjasto/journalismi.html>
- Herkman, Juha (2005). *Kaupallisen television ja iltapäivälehdistön avoliitto. Median markkinoituminen ja televisioituminen*. Tampere: Vastapaino.
- Herkman, Juha (2001). *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Hill, Annette (2004). The Idea of Learning. Young Viewers of Reality TV in the U.K. Teoksessa: *Young people, soap operas and reality tv*, Toim. Cecilia von Felitzen. Göteborg : The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom, Göteborg University
- Hoikkala, Tommi (1991). Nuoret tiedotusjulkisuudessa. Yksitoista tapausta. Teoksessa: *Nuoret ja muutos*, 185-193. Toim. Jaana Lähteenmaa ja Lasse Siurala. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hoikkala, Tommi (1989). *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- Hoikkala, Tommi (1993). *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Jyväskylä: Oy Gaudeamus Ab.
- Iivari, Juhani (2006). *Kapinoiva nuoriso yhteiskunnan tulkkina*. Lainattu 09.04.2006: <http://www.vhkk.fi/ukh/9611.htm>.
- Isotalus, Pekka (1996). *Toimittaja kuvaruudussa. Televisioesiintyminen vuorovaikutuksen näkökulmasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jokinen, Kimmo (1996). Kasvaminen ja oppiminen traditioiden jälkeen. Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 23-50. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Kauppinen, Timo M. & Pirjo Turtiainen (2004). Teoksessa: *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*, 117-131. Toim. Petri Paju. Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisoasiain neuvottelukunta : Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

- Kerr, Paul (1993). F For Fake? Friction over faction. Teoksessa: *Understanding television*, 74-87. Toim. Andrew Goodwin ja Garry Whannel. Lontoo: Routledge.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2004). *Televiisitoiminta ja Yleisradio Suomessa 2010*. Lainattu 20.03.2006: http://www.ebu.ch/CMSImages/en/upl937-59_2004_tcm6-16547.pdf
- Lee, Alice Y. L. (2004). Critical Appreciation of TV Drama and Reality Shows. Hong Kong Youth in Need of Media Education. Teoksessa: *Young People, Soap Operas and Reality TV*, s. 117-127. Toim. Cecilia von Feilitzen. Göteborg: The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom, Göteborg University
- Luostarinen, Heikki (2002). Moneksi muuttuva journalismi. Teoksessa: *Median varjossa.*, 22-29. Toim. Perko Touko, Raimo Salokangas & Heikki Luostarinen. Lainattu 30.03.2006: <http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/oppimiskeskus/verkkoaineisto/yht/luostarinen.pdf>.
- Luukka, Minna-Riitta, Jaana Hujanen, Antti Lokka, Tuija Modinos, Sari Pietikäinen & Annikka Suoninen (2001). *Mediat nuorten arjessa. 13-19-vuotiaiden mediakäytöt vuosituhanen vaihteessa*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus
- Manninen, Pekka A (1996). Mielikuviutus pukeutuu paperiin ja muoviin. Sarjakuva tuotannon ja kulutuksen virroissa. Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 154-178. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Marshall, David P. (2005). Intimately intertwined in the most public way: celebrity and journalism. Teoksessa: *Journalism; Critical issues*, s.19-29. Toim. Stuart Allan. Maidenhead : Open University Press
- Mazzarella, Sharon R. (2007). Why Is Everybody Always Pickin' on Youth? Moral Panics about Youth, Media and Culture. Teoksessa: *20 Questions about Youth & thr Media*, s.73-86. Toim. Sharon R Mazzarella. New York : Peter Lang.
- Mikkola, Henna (2002). *Sukupolvettomat? Nuoret ikäpolvensa kuvaajina*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- McQuail, Denis (2000). *McQuail's Mass Communication Theory*. 4. painos. Lontoo: Sage.
- Miles, Steven (2000). *Youth lifestyles in a changing world*. Buckingham: Open University Press.

- Mitterauer, Michael (1988). *Ungdomstidens sociala historia*. Göteborg: AB Röda Bokförlaget.
- Morgan, Michael (2007). What Do Young People Learn about the World from Watching Television? Teoksessa: *20 Questions about Youth & thr Media*, s.153-166. Toim. Sharon R Mazzarella. New York : Peter Lang.
- Mörä, Tuomo (2004). Demokratian juurihoitoa: James Carey ja journalismi. Teoksessa: *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*, s. 119-136. Toim. Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring ja Sanna Valtonen. Helsinki: Gaudeamus.
- Nelonen (2007). Buusteri. Lainattu 26.01.2007: <http://www.nelonen.fi/buusteri/>
- Nyyssölä, Kari (1998). Sairaana kaunis maailma. *Nuorisotutkimus* 2. Lainattu 13.04.2007: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus298.html>
- Ollila, Anne K. (2004). Luonto Lapissa, menestys muruina maailmalla - Alueet lappilaisten nuorten tulevaisuudessa. Teoksessa: *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*, 84-93. Toim. Petri Paju. Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisosiain neuvottelukunta : Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- Pantti, Mevi (2002). Laadun ongelma nuorisoviihteessä. *Tiedotustutkimus* 3, 16-31.
- Puuronen, Vesa (1997). *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Pöntinen, Päivi (1996). Kuka pelkää(kään) musateeveetä? Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 131-153. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Qureshi, Karen & Shaun Moores (2000). Identity, Tradition and Translation. *Media and Everyday Life in Modern Society*. Shaun Moores toim. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Rantalaiho, Kari (1968). *Nuoriso ja yhteiskunta*. Helsinki: Otava
- Ruohonen, Sinikka (2001). *Nuorten pukeutuminen. Erottautumista, elämyksiä, harkintaa*. Joensuu: Joensuu University Press
- Saanilahti, Marja (1999). *Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri. Tutkimusraportti I*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja. Sarja B42/1999. Tampere.
- Scharrer, Erica (2007). Should We Be Concerned about Media Violence? Teoksessa: *20 Questions about Youth & thr Media*, s.117-134. Toim. Sharon R Mazzarella. New York : Peter Lang.

- Signorielli, Nancy (2007). How Are Children and Adolescents Portrayed on Prime-Time Television? Teoksessa: *20 Questions about Youth & thr Media*, s.167-177. Toim. Sharon R Mazzarella. New York : Peter Lang.
- Siurala, Lasse (1991). Aikuisten käsityksiä nuorisosta. Teoksessa: *Nuoret ja muutos*, s. 194-202. Toim. Toim. Jaana Lähteenmaa ja Lasse Siurala. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Sparks, Colin & John Tulloch (2000). *Tabloid Tales. Global debates over media standards*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Sulkunen, Pekka (1998). *Johdatus sosiologiaan - käsitteitä ja näkökulmia*. Helsinki: WSOY.
- Sund, Reijo (2004). Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ulottuvuuksia - metodologinen näkökulma. Teoksessa: *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*, 57-70. Toim. Petri Paju. Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisoasiain neuvottelukunta : Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus
- Suoninen, Annikka (1999). Mitä minä ymmärrän nuoruudella? *Minun nuorisoni - teemaseminaari*. Lainattu 05.04.2006: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/nuoriso-www/minunnuorisoni.htm>
- Suoninen, Annikka (2004). *Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediakäyttäjinä*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 81. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suurpää, Leena (1996). Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 51-73. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Suurpää, Leena & Pia Aaltojärvi (1996). Näinkö nuoret? Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 7-20. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Theunert, Helga & Christa Gebel (2004). Reception of TV Series among Children and Teenagers in Germany. Teoksessa: *Young People, Soap Operas and Reality TV*, 81-87. Toim. Cecilia von Felitzen. Göteborg: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Tammi.
- Valaskivi, Katja (2002). *Leipää ja rinkiä. Johdatus asian ja viihteen suhteeseen suomalaisessa televisiossa*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1980-2006 (2007). Helsinki: Tilastokeskus. Lainattu 11.04.2007: <http://pxweb2.stat.fi/database/V%E4est%F6/V%E4est%F6rakenne/V%E4est%F6rakenne.asp>

Välimaa, Raili (1999). Ketkä oikeastaan ovat nuoria? *Minun nuorisoni -teemaseminaari*. Lainattu 05.04.2006: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/nuoriso-www/minunnuorisoni.htm>

Weckroth, Klaus (1996). Älä tee nuorin (eli pari sanaa bambifikaatiosta). Teoksessa: *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, s. 383-392. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.

Williams, Kevin (2003). *Understanding Media Theory*. London: Arnold

Yleisradio (2007a). Superfarmi. Lainattu 26.01.2007: <http://www.superfarmi.net/>

Yleisradio (2007b). Musiikki-tv. Lainattu 26.01.2007: <http://www.yle.fi/musiikki-tv/>

Yleisradio (2007c). Uutismixi. Lainattu 26.01.2007: http://www.yle.fi/tv2/?p=ohjelmien_kotisivut#7

Yleisradio (2007d). StationT. Lainattu 26.01.2007: <http://svenska.yle.fi/zon5/stationt.php>